

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

УПРАВА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОСЛОВЕ РЕПУБЛИЧКИХ ОРГАНА

**ОДЕЉЕЊЕ ЗА ИНФОРМАЦИОНО-ДОКУМЕНТАЦИОНЕ
И БИБЛИОТЕЧКЕ ПОСЛОВЕ**

**ИНФОРМАТИВНИ
БИЛТЕН**

**БРОЈ 2
2019.**

Одељење за информационо-документационе и библиотечке послове Управе за заједничке послове републичких органа већ више од тридесет година једном месечно објављује Информативни билтен, којим обавештава кориснике о обновљеном информационо-документационом и библиотечком фонду.

Обавештавамо кориснике да БАЗИ ПРАВНИХ ПРОПИСА Одељења за информационо-документационе и библиотечке послове Управе, која је дневно ажурна и притом бесплатна, могу приступити путем следеће интернет адресе:
<http://bpp.uzzpro.gov.rs>

Из наше базе која садржи преко 118.000 прописа, за свега неколико минута може се добити како важећи тако и неважећи пропис, у штампаној верзији или електронском поштом, као што се може добити и телефонским путем свака информација о статусу траженог прописа.

БИЛТЕНИ у електронском облику могу се преузети на адреси:
<http://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-bilteni.html>

Целокупан библиотечки фонд може се погледати на адреси:
<http://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-knjige.html>

Дигитална библиотека налази се на адреси:
<http://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-digit.html>

За коришћење целокупног фонда, као и за информације о правним прописима објављеним у службеним гласилима, корисници се могу обратити Одељењу:

1. Немањина бр. 22-26,
телефон: 3616-296, 363-1620, 363-1104, 3613-734/лок. 1620 и 1104

или електронски: **biblioteka@uzzpro.gov.rs**

Главни и одговорни уредник: Смиља Богдановић, начелник Одељења
smilja.bogdanovic@uzzpro.gov.rs

Технички уредник: Јелена Васиљевић, организатор пријема и евиденције захтева корисника

Сарадници: Гордана Јуришић, документалиста
Смиљана Павков, документалиста
Гордан Горуновић, оператер за системе базе података
Лепосава Милановић, оператер припреме података
Радмила Тубин-Михајловић, организатор пријема и евиденције захтева корисника
Дејан Станојловић, оператер за системе базе података

Лектор: Смиља Богдановић
Коректор: Јелена Васиљевић

Компјутерска обрада: Радинка Мићовић, програмер софтверских решења и Одељење за информационо-документационе и библиотечке послове

ШТАМПА: УПРАВА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОСЛОВЕ РЕПУБЛИЧКИХ ОРГАНА
Београд, Немањина 22-26

САДРЖАЈ

- 1.** Преглед одабраних правних прописа објављених у службеним гласилима Републике Србије, Аутономне Покрајине Војводине и Града Београда
- 2.** Списак претплата на дневне листове, службена гласила и часописе
- 3.** Преглед старих публикација
- 4.** Преглед нових књига
- 5.** Листа најчитанијих књига

1

**ПРЕГЛЕД ОДАБРАНИХ ПРАВНИХ ПРОПИСА
ОБЈАВЉЕНИХ У СЛУЖБЕНИМ ГЛАСИЛИМА
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ, АУТОНОМНЕ ПОКРАЈИНЕ
ВОЈВОДИНЕ И ГРАДА БЕОГРАДА**

УСТАВНОПРАВНИ И ПОЛИТИЧКИ СИСТЕМ

Службени гласник Републике Србије

Указ о постављењу на дужност изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Демократској Републици Сао Томе и Принсипе, на нерезиденцијалној основи, са седиштем у Лисабону, Оливера Антића, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2019

Укази о додели одликовања, Службени гласник Републике Србије бр. 10/2019

Закон о измени Закона о оружју и муницији, Службени гласник Републике Србије бр. 10/2019

Уредба о методологији за израду средњорочних планова, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2019

Уредба о методологији управљања јавним политикама, анализи ефеката јавних политика и прописа и садржају појединачних докумената јавних политика, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2019

Уредба о допуни Уредбе о Канцеларији за информационе технологије и електронску управу, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2019

Уредба о утврђивању Програма подстицаја за спровођење мера и активности неопходних за достизање утврђених циљева из области управљања миграцијама у јединицама локалне самоуправе, за 2019. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 10/2019

Уредба о утврђивању Програма коришћења средстава за решавање стамбених потреба и друге програме интеграције избеглица у 2019. години, Службени гласник Републике Србије бр. 10/2019

Уредба о утврђивању Програма за подршку добровољног повратка странаца за период од 2019. до 2021. године, Службени гласник Републике Србије бр. 10/2019

Уредба о изгледу, форми и садржини службене значке и службене легитимације, Службени гласник Републике Србије бр. 10/2019

Одлука о успостављању дипломатских односа између Републике Србије и Тувалуа, Службени гласник Републике Србије бр. 10/2019

Одлука о измени Одлуке о броју судија у судовима, Службени гласник Републике Србије бр. 10/2019

Одлука о измени Одлуке о броју судија поротника у судовима, Службени гласник Републике Србије бр. 10/2019

Правилник о изменама и допунама Правилника о униформи, ознакама, наоружању, специјалним возилима и другој опреми у Служби за обезбеђење у Управи за извршење кривичних санкција, Службени гласник Републике Србије бр. 7/2019

Правилник о начину утврђивања одговорности, висине и накнаде штете у Министарству унутрашњих послова, Службени гласник Републике Србије бр. 9/2019

Правилник о престанку важења Правилника о легитимацији радника на одређеним дужностима у Министарству унутрашњих послова, Службени гласник Републике Србије бр. 11/2019

Решење о престанку дужности Слободану Бајићу, генералном конзулу Републике Србије у Херцег Новом, Црна Гора, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2019

Решење о постављењу вршиоца дужности помоћника директора Управе за заједничке послове републичких органа, Александра Ребића, Службени гласник Републике Србије бр. 12/2019

ФИНАНСИЈЕ И ПРИВРЕДА

Службени гласник Републике Србије

Уредба о условима и начину доделе и коришћења кредитних средстава за подстицање квалитета туристичке понуде, Службени гласник Републике Србије бр. 6/2019

Уредба о условима и начину доделе и коришћења средстава за подстицање унапређења организованог туристичког промета страних туриста на територији Републике Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 6/2019

Уредба о условима за проглашење линије у јавном интересу у ваздушном саобраћају, Службени гласник Републике Србије бр. 6/2019

Уредба о измени Уредбе о планирању и врсти роба и услуга за које се спровode централизоване јавне набавке, Службени гласник Републике Србије бр. 6/2019

Уредба о утврђивању лучког подручја међународног путничког пристаништа у Великом Градишту, насеље Рам, Службени гласник Републике Србије бр. 6/2019

Уредба о изменама Уредбе о утврђивању лучког подручја луке у Смедереву, Службени гласник Републике Србије бр. 6/2019

Уредба о критеријумима за расподелу средстава из буџета Републике Србије за финансирање рада националних савета националних мањина, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2019

Уредба о утврђивању Програма подршке спровођењу мера популационе политике у Републици Србији за 2019. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2019

Уредба о накнади за подстицај повлашћених произвођача електричне енергије, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2019

Уредба о висини посебне накнаде за подстицај повлашћених произвођача електричне енергије у 2019. години, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2019

Уредба о распореду и коришћењу средстава за субвенционисање заштићених природних добара од националног интереса у 2019. години, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2019

Уредба о допуни Уредбе о утврђивању Државног програма обнове инфраструктуре која је у надлежности јединице локалне самоуправе, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2019

Уредба о допуни Уредбе о утврђивању Државног програма обнове јавних објеката у јавној својини у секторима образовања, здравства и социјалне заштите, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2019

Уредба о утврђивању Просторног плана подручја посебне намене Специјалног резервата природе „Јерма”, Службени гласник Републике Србије бр. 9/2019

Уредба о утврђивању Годишњег програма мера за спровођење одгајивачког програма за 2019. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 10/2019

Уредба о утврђивању Државног програма помоћи и обнове порушених породичних стамбених објеката у својини грађана услед дејства поплава и града у мају и јуну 2018. године, Службени гласник Републике Србије бр. 10/2019

Уредба о утврђивању Државног програма помоћи и обнове породичних стамбених објеката у својини грађана услед дејства поплава и града у јулу и августу 2018. године, Службени гласник Републике Србије бр. 10/2019

Уредба о управљању програмима претприступне помоћи Европске уније у оквиру компоненте I Инструмента претприступне помоћи (ИПА) – Помоћ у транзицији и изградња институција за период 2007–2013. године, Службени гласник Републике Србије бр. 10/2019

Уредба о управљању програмима претприступне помоћи Европске уније у оквиру инструмента за претприступну помоћ (ИПА II) за период 2014–2020. године, Службени гласник Републике Србије бр. 10/2019

Уредба о изменама и допунама Уредбе о корективном коефицијенту, највишем процентуалном увећању основне плате, критеријумима и мерилима за део плате који се остварује по основу радног учинка, као и начину обрачуна плате запослених у здравственим установама, Службени гласник Републике Србије бр. 10/2019

Уредба о утврђивању Програма управљања водама у 2019. години, Службени гласник Републике Србије бр. 12/2019

Уредба о утврђивању Годишњег програма развоја саветодавних послова у пољопривреди за 2019. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 12/2019

Уредба о изменама Уредбе о расподели подстицаја у пољопривреди и руралном развоју у 2019. години, Службени гласник Републике Србије бр. 12/2019

Уредба о издавању доплатне поштанске марке „КРОВ 2019”, Службени гласник Републике Србије бр. 12/2019

Одлука о распореду и коришћењу средстава за реализацију пројеката Националног инвестиционог плана утврђених Законом о буџету Републике Србије за 2019. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 6/2019

Одлука о измени Одлуке о извозу шећера у земље Европске уније, Службени гласник Републике Србије бр. 6/2019

Одлука о измени Одлуке о увозу цигарета из Европске уније по преференцијалној стопи, Службени гласник Републике Србије бр. 6/2019

Одлука о измени Одлуке о ближим условима за плаћање, односно наплату у роби, односно услугама, Службени гласник Републике Србије бр. 6/2019

Одлука о изменама Одлуке о условима и начину одобравања кредита за одржавање дневне ликвидности банака на основу залог хартија од вредности, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2019

Одлука о изменама и допуни Одлуке о извештавању банака, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2019

Одлука о измени Одлуке о извештавању о адекватности капитала банке, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2019

Одлука о измени и допуни Одлуке о класификацији билансне активе и ванбилансних ставки банке, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2019

Одлука о износима просечних пондерисаних малопродајних цена и минималних акциза на дуванске прерађевине, Службени гласник Републике Србије бр. 12/2019

Правилник о измени Правилника о садржају пореског биланса и другим питањима од значаја за начин утврђивања пореза на доходак грађана на приходе од самосталне делатности, Службени гласник Републике Србије бр. 6/2019

Правилник о измени Правилника о обрасцу појединачне пореске пријаве о обрачунатом и плаћеном порезу и доприносима за обавезно социјално осигурање по одбитку на терет примаоца прихода, Службени гласник Републике Србије бр. 6/2019

Правилник о изменама и допунама Правилника о техничким захтевима безбедности од пожара спољних зидова зграда, Службени гласник Републике Србије бр. 6/2019

Правилник о изгледу, садржини и месту постављања градилишне табле, Службени гласник Републике Србије бр. 6/2019

Правилник о начину обављања ванредног превоза, Службени гласник Републике Србије бр. 6/2019

Правилник о условима за издавање дозволе за ванредни превоз, Службени гласник Републике Србије бр. 6/2019

Правилник о изменама и допуни Правилника о упису у Регистар пољопривредних газдинстава и обнови регистрације, као и о условима за пасиван статус пољопривредног газдинства, Службени гласник Републике Србије бр. 6/2019

Правилник о квалитету јаја, Службени гласник Републике Србије бр. 7/2019

Правилник о садржини, облику и начину достављања годишњег оперативног плана и годишњег извештаја о пословању, Службени гласник Републике Србије бр. 7/2019

Правилник о изменама и допунама Правилника о Регистру хемикалија, Службени гласник Републике Србије бр. 7/2019

Правилник о листи мера превенције стварања отпада, Службени гласник Републике Србије бр. 7/2019

Правилник о катастарском премеру, обнови катастра и геодетским радовима у одржавању катастра непокретности, Службени гласник Републике Србије бр. 7/2019

Правилник о измени Правилника о начину разврставања сталних средстава по групама и начину утврђивања амортизације за пореске сврхе, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2019

Правилник о изменама и допунама Правилника о садржају пореског биланса и другим питањима од значаја за начин утврђивања пореза на добит правних лица, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2019

Правилник о изменама и допунама Правилника о садржају пореске пријаве за обрачун пореза на добит правних лица, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2019

Правилник о допуни Правилника о начину и поступку регистровања фактура, односно других захтева за исплату, као и начину вођења и садржају централног регистра фактура, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2019

Правилник о издавању одобрења страном авио-превозиоцу за обављање међународног јавног авио-превоза са Републиком Србијом, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2019

Правилник о организационо-техничким условима које морају испуњавати правна лица за добијање овлашћења за израду процене ризика од катастрофа и плана заштите и спасавања, Службени гласник Републике Србије бр. 9/2019

Правилник о организационо-техничким условима које морају испуњавати правна лица за добијање овлашћења за израду плана заштите од удеса, Службени гласник Републике Србије бр. 9/2019

Правилник о начину и садржају извештавања о планираним и извршеним расходима за плате у буџетима локалне власти у 2019. години, Службени гласник Републике Србије бр. 10/2019

Правилник о утврђивању Програма мера здравствене заштите животиња за 2019. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 12/2019

Правилник о регистрацији, односно одобравању објеката за сакупљање, прераду и уништавање споредних производа животињског порекла, Службени гласник Републике Србије бр. 12/2019

Правилник о условима за расподелу и коришћење средстава Буџетског фонда за унапређење енергетске ефикасности Републике Србије и критеријумима за изузимање од обавезе вршења енергетског прегледа, Службени гласник Републике Србије бр. 12/2019

Правилник о изменама и допунама Правилника о условима за обављање ваздушног саобраћаја, Службени гласник Републике Србије бр. 12/2019

Листа авио-превозилаца којима је забрањено или ограничено летење у Европској унији, Службени гласник Републике Србије бр. 12/2019

Допунски коментар Комбиноване номенклатуре Европске уније, Службени гласник Републике Србије бр. 11/2019

Службени лист Града Београда

Решење о измени и допуни Решења о општим паркиралиштима, Службени лист Града Београда бр. 1/2019

РАДНИ ОДНОСИ, ЗДРАВСТВЕНА И СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Службени гласник Републике Србије

Закон о изменама и допунама Закона о радијационој и нуклеарној сигурности и безбедности, Службени гласник Републике Србије бр. 10/2019

Уредба о праву на месечно новчано примање за време незапослености ратних војних инвалида од V до X групе из оружаних акција после 17. августа 1990. године, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2019

Уредба о Националном програму за контролу резистенције бактерија на антибиотике, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2019

Одлука о проглашењу 2019. године за годину безбедности и здравља на раду, Службени гласник Републике Србије бр. 6/2019

Правилник о квалитету у области трансфузијске медицине, Службени гласник Републике Србије бр. 6/2019

Правилник о систему следивости и начину обавештења о озбиљној нежељеној реакцији, односно озбиљном нежељеном догађају, Службени гласник Републике Србије бр. 6/2019

Правилник о даваоцима крви или компонената крви, Службени гласник Републике Србије бр. 6/2019

Правилник о Обрасцу обавештења и Обрасцу сагласности примаоца крви или компонената крви, Службени гласник Републике Србије бр. 6/2019

Правилник о изменама и допунама Правилника о ближеј садржини података и начину вођења евиденција у области запошљавања, Службени гласник Републике Србије бр. 7/2019

Правилник о садржају и обиму права на здравствену заштиту из обавезног здравственог осигурања и о партиципацији за 2019. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 7/2019

Правилник о посебним санитарним условима које морају да испуне објекти у којима се пружају услуге одржавања хигијене, неге и улепшавања лица и тела, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2019

Правилник о изменама и допуни Правилника о уговарању здравствене заштите из обавезног здравственог осигурања са даваоцима здравствених услуга за 2019. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2019

Наредба о предузимању мера за спречавање уношења, појаве, откривања, ширења, сузбијања и искорењивања заразне болести афричке куге свиња (*Pestis suum africana*) у Републику Србију, Службени гласник Републике Србије бр. 6/2019

ОБРАЗОВАЊЕ, НАУКА, КУЛТУРА И ФИЗИЧКА КУЛТУРА

Службени гласник Републике Србије

Закон о изменама и допунама Закона о предшколском васпитању и образовању, Службени гласник Републике Србије бр. 10/2019

Закон о изменама и допунама Закона о основном образовању и васпитању, Службени гласник Републике Србије бр. 10/2019

Закон о изменама и допунама Закона о основама система образовања и васпитања, Службени гласник Републике Србије бр. 10/2019

Закон о изменама и допунама Закона о ученичком и студентском стандарду, Службени гласник Републике Србије бр. 10/2019

Закон о изменама и допунама Закона о Српској књижевној задрузи, Службени гласник Републике Србије бр. 10/2019

Одлука о утврђивању родне куће Владислава Петковића Диса у Заблаћу за знаменито место, Службени гласник Републике Србије бр. 6/2019

Одлука о утврђивању зграде „Касина” у Врднику за споменик културе, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2019

Одлука о утврђивању зграде Лекарске коморе Дунавске бановине у Новом Саду за споменик културе, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2019

Одлука о утврђивању споменика Васи Чарапићу у Београду за споменик културе, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2019

Одлука о утврђивању Дворца Хертеленди – Бајић у Бочару за споменик културе, Службени гласник Републике Србије бр. 8/2019

Одлука о утврђивању Зграде представништва Првог дунавског паробродарског друштва у Београду за споменик културе, Службени гласник Републике Србије бр. 10/2019

Одлука о утврђивању споменика Карађорђу у Београду за споменик културе, Службени гласник Републике Србије бр. 12/2019

Одлука о допуни Одлуке о образовању Савета за права детета, Службени гласник Републике Србије бр. 12/2019

Одлука о допуни Одлуке о образовању Савета за питања старости и старења, Службени гласник Републике Србије бр. 12/2019

Одлука о допуни Одлуке о образовању Савета за унапређење међугенерациске сарадње и солидарности, Службени гласник Републике Србије бр. 12/2019

Правилник о посебним елементима процене ризика, учесталости вршења инспекцијског надзора на основу процене ризика и посебним елементима плана инспекцијског надзора у области спорта, Службени гласник Републике Србије бр. 9/2019

Правилник о вредновању квалитета рада установе, Службени гласник Републике Србије бр. 10/2019

Правилник о модел-установи, Службени гласник Републике Србије бр. 10/2019

Правилник о изменама и допунама Правилника о програму, начину и висини трошкова полагања стручног испита за обављање послова безбедности и здравља на раду и послова одговорног лица, Службени гласник Републике Србије бр. 11/2019

Правилник о критеријумима за избор кандидата за полазнике курса за Основну обуку припадника ватрогасно-спасилачких јединица, Службени гласник Републике Србије бр. 12/2019

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Покрајинска уредба о поступку за доделу покрајинских признања, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 6/2019

Покрајинска уредба о поступку за доделу награде Аутономне Покрајине Војводине „Михајло Пупин”, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 6/2019

Правилник о одобравању и финансирању програма којима се остварују потребе и интереси грађана у области спорта у АП Војводини, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 6/2019

РАЗНО

Службени гласник Републике Србије

Индекси потрошачких цена за јануар 2019. године, Службени гласник Републике Србије бр. 12/2019

Износ највише годишње основице доприноса за обавезно социјално осигурање за 2018. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 6/2019

Службени лист Града Београда

Показатељ потрошачких цена у децембру 2018. године, Службени лист Града Београда бр. 1/2019

2

СПИСАК ПРЕТПЛАТА НА ДНЕВНЕ ЛИСТОВЕ, СЛУЖБЕНА ГЛАСИЛА И ЧАСОПИСЕ ЗА ПОТРЕБЕ БИБЛИОТЕКЕ УПРАВЕ У 2019. ГОДИНИ

ДНЕВНИ ЛИСТОВИ И ЧАСОПИСИ

1.	АЛО
2.	БЛИЦ
3.	ВЕЧЕРЊЕ НОВОСТИ
4.	ВРЕМЕ
5.	ДАНАС
6.	ИНФОРМЕР
7.	КУРИР
8.	НЕДЕЉНИК
9.	НИН
10.	ПЕЧАТ
11.	ПОЛИТИКА
12.	СРПСКИ ТЕЛЕГРАФ

СЛУЖБЕНА ГЛАСИЛА

1.	СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
2.	СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ – МЕЂУНАРОДНИ УГОВОРИ
3.	СЛУЖБЕНИ ЛИСТ АП ВОЈВОДИНЕ
4.	СЛУЖБЕНИ ЛИСТ ГРАДА БЕОГРАДА

СТРУЧНИ ЧАСОПИСИ

1.	ЈЕЗИК ДАНАС
2.	КОРАЦИ: часопис за књижевност, уметност и културу
3.	ЛИПАР: часопис за књижевност, језик, уметност и културу
4.	РС PRESS
5.	ПРАВНА ПРАКСА: часопис за примену прописа

ОСТАЛЕ СЕРИЈСКЕ ПУБЛИКАЦИЈЕ

1.	БИЛТЕН ДРЖАВНОГ ПРАВОБРАНИЛАШТВА
2.	БИЛТЕН ЈАВНИХ ФИНАНСИЈА
3.	БИЛТЕН МИНИСТАРСТВА ДРЖАВНЕ УПРАВЕ И ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ
4.	БИЛТЕН РЕПУБЛИЧКОГ ЗАВОДА ЗА СТАТИСТИКУ
5.	БИЛТЕН УСТАВНОГ СУДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
6.	МЕСЕЧНИ СТАТИСТИЧКИ ПРЕГЛЕД
7.	САОПШТЕЊА РЕПУБЛИЧКОГ ЗАВОДА ЗА СТАТИСТИКУ

3

ПРЕГЛЕД СТАРИХ ПУБЛИКАЦИЈА

Излазећи у сусрет све израженијим захтевима корисника да пронађу одговор на специфична питања из професионалне праксе, кроз Информативни билтен континуирано ћемо упознавати своје читаоце са садржајима старих књига из богате ризнице библиотеке Управе. Наш фонд обухвата, између осталог, и вредне писане документе који, осим документационе, имају и научну и стручну вредност. Будући да су посреди књиге од историјског значаја, као и периодична издања и друге драгоцене библиотечке целине којима располажу постојећи фондови, овим путем настојали смо да проширимо лектуру свима онима који желе да се стручно усавршавају. Напомињемо да ове књиге (из којих дајемо само изводе) могу да се користе само у читаоници библиотеке Управе за заједничке послове републичких органа.

За овај број издвајамо:

1. В. Карић: Србија: Опис земље, народа и државе, Београд: 1887.

2. Јован М. Павловић: Неимари Југославије, Београд: 1934.

У наредним бројевима Информативног билтена наставићемо са приказима тематски и жанровски разноврсних публикација нашег богатог фонда.

ОВУ ЈЕ КЊИГУ ПОТПОМОГАО КЊИЖЕВНИ ФОНД
ИЛИЈЕ М. КОЛАРЦА

СРБИЈА

ОПИС ЗЕМЉЕ, НАРОДА И ДРЖАВЕ

ИЛУСТРОВАО
ПРОФ. В. КАРИЋ

ИЛУСТРОВАО
ПРОФ. В. ТИТЕЛБАХ

БЕОГРАД

У КРАЉЕВСКО-СРПСКОЈ ДРЖАВНОЈ ШТАМПАРИЈИ

1887

ИЛАСЦ ЗАДРЖАВА СВА ПРАВА КАКО НА ТЕКСТ ТАКО И НА СЛИКЕ.
TOUS LES DROITS DE TRADUCTION ET DE REPRODUCTION RÉSERVÉS.

ПРИРОДОПИСНИ ОДНОСИ

ГЕОЛОГИЈА

а куд по земљи да погледамо, готово ћемо вазда видети, како јој је површину прекрилио биљни свет: негде трава, негде шума а негде и шипраг од шибља или цбуња. Овде онде, истина, видећемо и го песак а понегде и оголеми каменити крш, како у ваздух штрчи. Али ако смо вољни разгледати пажљивије, ми ћемо и по самоме песку па и по пукотинама кршнога стења запазити, како се утврдио по гдекоји цбун или друга каква биљка, и ако са свим на ретко.

Под биљним покривалом, које чини најразговѣтније видљиви део површине копна, наводи се слој, више мање родне, трошне живице, из које биље избија, пуштајући јој у дубину корен свој и извлачећи из ње растворене минералне материје, потребне за градиво из кога се са-

стоји. Овај, први, горњи слој тврде коре земљине састоји се од иструлелих биљних материја, измешаних са истрошеним или раствореним деловима од разних стена; у дебљини пак има негде само неколико сантиметара а негде и по неколико метара. Под овим слојем, дакле под живицом, наводи се обично мртвица, а под њом тврда каменита подлога, која се састоји из стења различних врста и различнога постања. Пешчар се на прилику састоји из слепљенога и стврднутог песка; конгломерат (од кога се гради воденично камење) није ништа друго до стврднута маса нагомиланог шљунка. Стене, које су постале на овај начин, имају у дебљини често по неколико стотина метара, и на прелому, познају се још из далека по многим катовима или таванима, од којих су неки дебели једва по неколико сантиметара а други и по неколико метара. Уз ове стене често се налазе и друге, које се састоје из биљних и животињских остатака. Биљни остаци граде много пута веома простране и моћне слојеве каменог угља, а трохе од кречних љуштура: корала, пужева, шкољака и других животиња што у мору живе, граде кречњак, који заузима огромне просторије у свима деловима света. У колико је каменита кора, која омотава нашу земљу, испитана, мисли се, да јој је највећи део састављен било од оних рушевина некога исконскога стења било из троха од љуштура морских животиња.

Из овога што доведе поменуемо можемо извести: прво, да је оно, што је данас копно, морало некада бити под водом; друго, да је вода, у којој су се таложиле и слагале ове стене, морала бити море; треће, да је градиво, из кога се копно састоји, морало бити на дну мора; и четврто, да су слојеви ових стена, које су постале наносом и таложењем, на какав било начин издигнути из дубине до изнад морске површине, и тако постали копно.

Ово пак све доводи нас на закључак, да тврда кора земљина, у велико узета, не стоји мирно него се, тако рећи, таласа, и да јој се у томе таласању поједини делови наизменце дижу и спуштају.

Но поред ових наслаганих стена има и других, код којих се никако не може опазити да су постале таложењем, или наносом, или каким сличним начином. Међу многим стенама ове врсте поменућемо само: гранит, порфир и базалт; оне се све састоје из скристалисане материје; за то се зову: кристаласте, или и због облика, који планине од овога стења имају: громадне стене.

Међу наслаганим стенама, оне, кречне, нарочито заузимају грдне просторије: оне не само да састављају планине огромне величине и висине, као што су Алпи, Хималаји, Стеновите планине и Кордиљери, него се пружају и у равнице, тако исто огромнога пространства. Кристаласте, громадне стене нису тако јако распрострањене, нити онде, где их већ има, захватају велике просторије; оне искачу на видик већином у борама или грбинама, које су каткад у истини огромне, а понекад се испољавају посред наслаганих стена као грдно велике и простране громаде; понекад пак јављају се само као жице или мреже разнога облика. Кристаласто стење находи се нарочито по средини планинских ланаца. По одношају у коме се громадне стене према наслаганима налазе, нема никакве сумње, да су оне на видик изашле оздо и тек после, пошто су пробиле тврду кору оних других стена. Тако исто нема сумње ни о томе, да кристаласте шкриљасте стене чине најдоњи слој камените коре земљине; због тога су оне у науци и познате као најстарије, исконске стене.

Из овога што смо доведе казали, види се, да је земља пролазила кроз дуги низ мена; те пак мене чине геологиску историју земље, која се као и историја човечанства дели на више периода и епоха. Геологиске се периоде

разликују по односима између копна и окејана. Ови су се односи веома много мењали, јер је се услед издизања и спуштања копна област мора непрестано померала. Све копно, у колико га данас познајемо, било је некада у разним геолошким периодама под морем, па чак и врхови највиших планина: море га је често плавило и после опет напуштало. Периоде се разликују поглавито по остацима биља и животиње, који су се у њиховим стенама сачували. По тим остацима судећи, геолози су између стена ухватили неки хронолошки ред, којим су оне постајале, јер се у свима не налази ни једно исто окамењено, биље ни животиње, нити и једно и друго у истоме савршенству. Тако, периода *архајична* обухвата стење по постању најстарије; по њој долази *примарна* периода (силурска, девонска, каменог угљена, пермска формација), па *секударна* (тријаска, јурска, кредна формација), *терцијарна* и *кватернарна* периода, која је најмлађег постања. У тим су се периодама, једна за другом а на разне начине, створиле стене, које састављају кору земљину и које су и на површини њеној, на разним местима, у већем или мањем пространству испољене.

Пошто смо читаоца овако увели у сам предмет, да приђемо сада Србији. Према ономе што смо казали ласно је разумети, да и земљиште које Србија обухвата, није остало поштеђено од оних великих промена, које су се вршиле на земљи: њена брда, њене долине и реке које њима теку, све се то стварало поступно, па јој се и облик и изглед поступно измењивао. Огромне су промене наступиле већ и од онога времена, када су се на земљишту Србије настанили њени првобитни становници. Ови обитаваоци пећина, кад би само могућно било, причали би нам, како су за њихова времена Дунав и Сава са њиховим притокама много више стајали но данас; како су ове реке тада много дубље воде имале и много већи простор плавиле; причали би нам о грдно великоме мамуту и ино-

рогу, који око тих река живљаху, за тим о лавовима, пантерима, хијенама и великим медведима; па би нам, на послетку, коју реч рекли и о тешким борбама, које имадоше да издрже са овим зверовима, отимајући се са њима о пећине, које и једнима и другима најудеснији кров даваху. Дивна, родна поља у водопађи Млаве, Нишаве, Биначке и Голиске Мораве беху у то време пространа језера, и ако је то данас могућно разазнати само вичноме оку природњаковом. Па кад се зна, да је се човек појавио чак у најмлађој периоди геологиској и кад се, међу тим, погледа на промене које су се и од то доба до данас извршиле, онда се тек може нагађати о оним огромним променама, које се учинише у оним, неколиким, ранијим периодама, пре доласка човека. овога најмлађег земљиног становника.

У погледу геологискоме Србија је још врло мало испитана. То је у толико више за жаљење, у колико би резултати тачнијега испитивања морали бити од ванредно велике важности и занимљивости, пошто се, као што смо видели, у нашој отаџбини сусрећу четири велика планинска система: Алпи, Карпати, Македонско-Дарданске планине и Балкан.

Геологиска карта казује нам, које су стене на површини земље находе и колико су распрострањене, па то ће нам казати и геологиска карта Србије, и ако се, разматрајући је, само овлаш назрети може велика разноликост наше земље у овом погледу.

Најстарије земљиште у Србији јесте оно, што је састављено од искоњских шкриљаца. Ових стена има највише у Врањскоме, Нишком, Топличком, Крушевачком, Чачанском и Јагодинском округу: то је северно предгорје заосталог Дарданскога и Македонског копна, које се на Балканскоме полуострву прво изнад првобитног окејана издигло. Томе, најстаријем копну, припадају и мали из-

данци исконских шкриљаца, који су, по свој прилици, избили много доцније на површину у Ужичкоме округу, за тим на Борањи и Церу, на Вагану, Букуљи и Венчацу, па у Пожаревачкоме и Крајинском округу и на послетку на Ћипровачкоме Балкану. Македонско и Дарданско копно, које је обухватало и целу данашњу Србију, било је саставни део исконскога „источног континента”, око кога је море дуго време земље покривало и које је имало утицаја на издизање и правац планина, што су око њега, доцније постајале. У току пак геологских векова, у млађим геологским периодама, поједини делови овога старог копна одкидали су се и тонули у море, које је по том на њима наслагало своје карактеристичне творевине. По сведочанству тих творевина, у колико их је до данас у Србији нађено, промене ове врсте захватиле су и њу саму и извршиле су се у времена секундарне и терцијарне периоде. У исто доба извршене су многе промене и у супротном правцу. Кроз оно исконско копно пробијале су из унутрашњости земљине житке масе, из којих су постале скристалисане гранитоидне и друге, тако зване, еруптивне стене. Међу оним првим стенама најстарији су гранити, који се у Србији налазе на врло много места, а понајвише на Копаонику и у водопађи Поречке реке.

После архајичке периоде, у којој су постали исконски, кристаласти шкриљци, наступила је периода примарна, у којој се стварао палеозоички, глински шкриљац и црвени пешчар. Распрострањење ових стена види се из геологске картице; оно је много мање но код исконских шкриљца. У земљишту примарноме најзначајнији је онај део, што се налази између Млаве и Пека, јер садржи у себи слојеве најстаријега нашег каменог угља.

У секундарној периоди, која је наступила за примарном, у тако званоме Тријаском мору, постале су најстарије, повеће масе кречњака, које се налазе у Подринскоме,

Ваљевском и Ужичком округу и у Пиротскоме Високу. Доцније је знатан део Србије био под Јурским морем у коме се створише неки пешчари и глинци, што су данас, овде онде по мало испољени. Ово стење заузима на површини нешто већу просторију само у округу Црноречкоме; иначе су то само кратки и танки изданци, који су се, потиснути разним узроцима, промолили кроз моћније, млађе слојеве. Јурска је област у Србији врло важна због особито доброга каменог угља, који се находи у њеним слојевима. Најбољи се такав угаљ вади из богатих мајдана код Вршке чуке.

У секундарној периоди, над данашњим земљиштем Србије, на послетку је се таласало Кретацејско море; оно је по свој прилици покривало сву нашу земљу, дакле многе и од оних делова, који су пре тога веома дуго изнад воде стајали. У томе су мору постали они многи кречњаци, што су распрострајени по окрузима источне Србије: по Пожаревачком, Ћуприском, Црноречком, Алексиначком, Књажевачком, Нишком и Пиротском округу. У ове кречњаке долази већина и оних, по Ужичкоме и Ваљевском округу. Сем кречњака, у Кретацејскоме мору, особито у ранијем времену његова постојања, створили су се пешчари, глинци и лапорци, у којима су се местимице сачували и врло многи и лепо остаци тадањег животињског света.

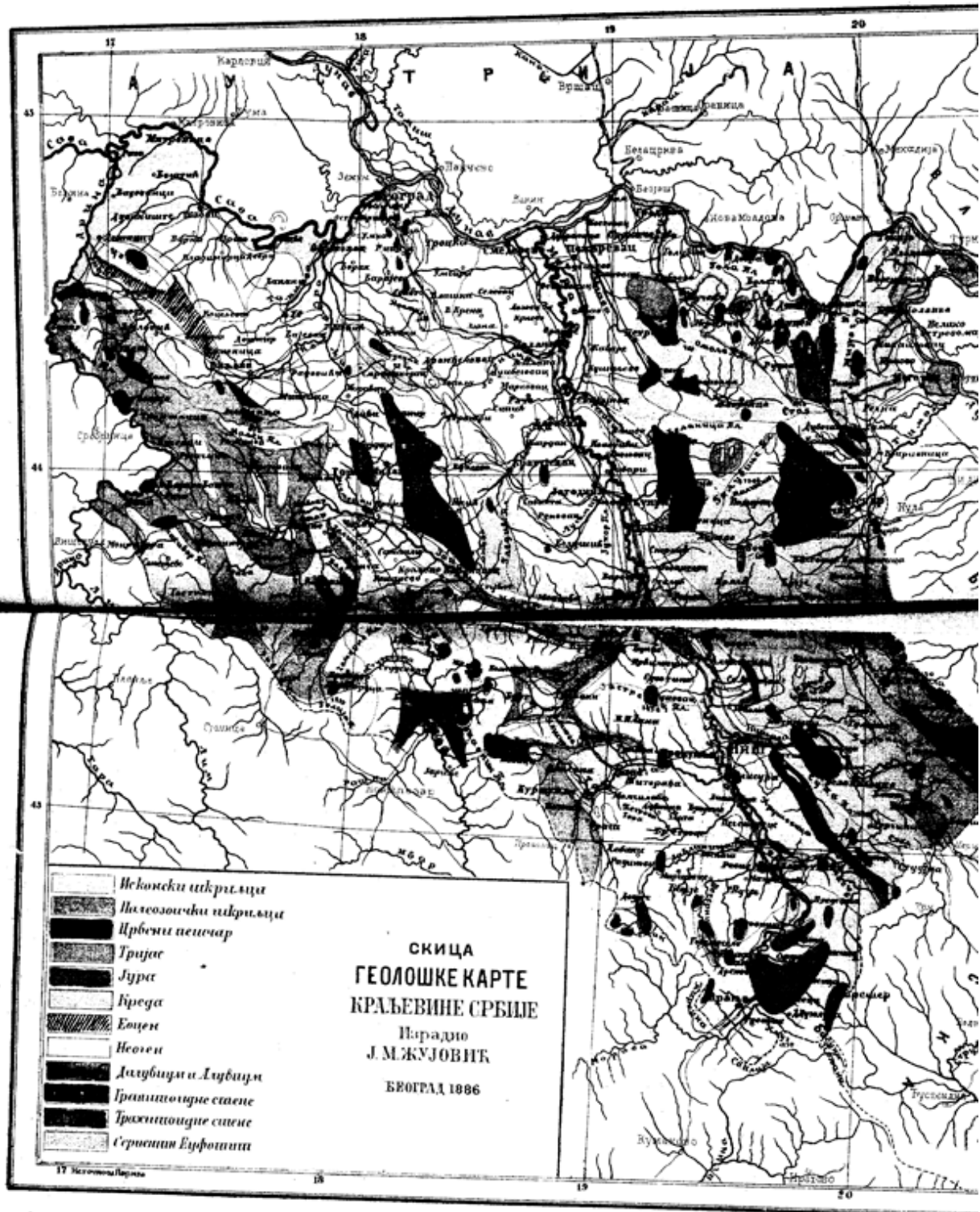
Са терцијарном периодом почело је издизање Србије у велико и стварање њених високих планина. Земља се издизала и убирала, каменити слојеви су се савијали и пуцали, а кроз отворене пукотине покуљала је тада на много места унутарња, растопљена маса, из које су се створиле трахитоидне стене; тада су се поглавито створиле и серпентинске стене, којих тако много има у нашој отаџбини. На више места отворили су се и вулкани, а из

њихових гротла покуљала је лава, истоветна са лавом, што је избацују неки данашњи вулкани. Као последњи одједи некадање јаке вулканске радње у Србији, могу се сматрати врели извори, који данас избијају у бањама: Врањској, Јошаничкој, Алексиначкој, Брестовачкој и у Бањи у срезу Јабланичкоме.

Ово ремећење и издизање коре земљине, које је се на овој страни почело вршити са настанком терцијарне периоде, учинило је, те је се Кретацејско море повукло и оцедило, али је у исто доба северни део Србије поплавило Средоземно море, које је тада захватало средњу Јевропу и стајало у свези са Атланским окејаном на западној и Инђиским окејаном на источној страни. У току времена, за тим, Средоземно је се море сузило у Сарматско море, које је се пружало од Беча до Аралскога језера. Остатака, наслаганих у оба ова мора, има и у Србији; они се налазе у друштву, и оних, из Сарматскога мора, има више но из Средоземнога.

Сарматско море, у постању своме још доста слано, поступно је се претварало у слатководно; због тога пак, што су у њему живели мекушци, какви се и данас живи виђају у Каспискоме језеру и Црномом мору, оно се зове у науци Понтиским. Али с тога, што његови талози покривају највећи део старе Паноније, ово се море веома често назива и Панонским. У Србији се Понтиски слојеви налазе на врло много места, наслагани на ранијим слојевима терцијарне периоде.

Терцијарни се слојеви код нас састоје највише из песка и меког кречњака, са многим окамењеним пужевицама и шкољкама; по њима се они врло ласно од старијих стена распознају. Међу тим слојевима налазе се врло често моћни склади каменог угља, који чини тако знаменити део великога минералног блага у Србији. Друго благо терцијарнога земљишта састоји се у његовој пито-

мини и родности, коју надмашују само најмлађи наноси у равницама дуж река. Крајински, Смедеревски и Жупски виногради леже на терцијарноме земљишту.

По што је се оцедила вода и из тога последњег остатка Средоземнога мора, у Србији су остала још само језера, која су испуњавала данашња поља и корутине, око напред већ поменутих река у унутрашњости земље.

Сад је у историји коре земљине настала кватернарна периода, у којој су се и она језера оцедила, кроз пуко-тине, створене на који било начин, и у којој су се ижљебили главни олуци за отицање вода. Тек је у овој периоди речни сплет у Србији добио карактер, који у главним потезима својим одговара данашњем; и од тога је времена текућа вода једини водени фактор, који је мењао и данас мења облик земљишта у нашој краљевини. У овој периоди постали су најмлађи геологиски слојеви, који су образовали равнице поред наших река. Ови су слојеви постали од наноса оних текућих вода, које их просецају и које их новим наносом и данас подебљавају.

Ако би хтели да преставимо геологиски изглед наше земље у кратко, онда би могли истаћи само две разне врсте земљишта. Једно је заузето кристаластим, силикатним стенама а друго је заузето секундарним кречњацима.

Земљиште, заузето стенама прве врсте, одликује се бујнијим биљним светом, веома пространим шумама и суватима, чешћим али водом сиромашнијим изворима, знатнијом количином влаге, већим падом река и бреговима мање кршним. Напред смо видели да се таквога земљишта највише находи у двома троуглима: у троуглу Јавор, Црни Врх, Руј и у троуглу Голубац, Текија, Рготина.

Кречњак заузима велике просторије у западној а још веће у источној Србији. У његовој су области шуме јаче затрвене, сувати и пашњаци у опште слабији, брда кршна и голетна, живица тања и сувља, извори ретки али обично

водом врло богати, речне долине ждреловите, реке ћудљиве. Међу рекама, које кречним земљиштем теку, има пуно «сушица» и понорница.

У кречним је пределима вода издубила и излокала многе, велике, често и веома разгранате пећине, у којима се понегде налазе и остаци препотопних животиња и човека. У овоме су погледу најзанимљивије пећине: Злотска, Преконошка и Петничка (окр. Ваљевски). Површина ових кречних предела изрешетана је вртачама и пониквама. Вртаче су махом округле рупе, које иду на левак; горњи им је пречник различне величине, каткад од неколико десетина а понекад и од неколико стотина метара; често се развуку и у дугуљасте долинице, оне без изласка. Бокови вртача имају прилично благ нагиб, тако, да су често и травом обрасти, али и ма како да су стрменити и оголићени, оне ће им се на дну наћи понешто родне живице, коју је, у томе оскудно становништво оних предела, засејало чиме било, али најчешће кукурузом. Вртаче се налазе обично по високим заравнима планинским; ређе су осамљене, већ се обично јављају у већем или мањем низу; пукотинама пак, које им од дна почињу, оне стоје у свези међу собом и са унутрашњим пећинама. Водени талог у овим пределима, ухваћен у вртаче, нема изласка површином земље, већ силази кроз оне пукотине у дубину, где се мрежом од подобних танких жица прикупља у подземне реке, које овде онде искачу на видик у облику врела, са огромном количином воде.

Богатство и разноликост биљнога света једне земље одговарају поглавито просечној клими, која у њој влада, али је и на једно и на друго од јакога утицаја и већа или мања разноликост мѐсних или предеоних клима, које владају у разним крајевима исте земље. Ми смо, говорећи о клими Србије, видели, да она, узевши је просечно, спада у средњојевропску климску област, али да је у њој доста и предеоних клима, које се, као што смо се и уверили, међу собом доста разговетно разликују. Србија истина нема високих планина, али је она и пак брдовита земља са веома замршеним сплетом планинским; у њој се планински ланци, различне висине и веома различнога нагиба у свима правцима пружају, што свакојачо, није могло остати без утицаја на разноликост предеоних клима, па, наравно, и на разноликост у биљноме свету. Но богатство и разноликост биљнога света зависи још и од каквоће и састава живице, дакле онога слоја земљине површине, у који биље своје жиле пушта, па чак и од камените подлоге тога слоја. Србија се и у томе погледу

мора на Балканском полуострву, па наравно и Србију, коју, на њеној југозападној страни, додирује област Средоземнога биљног света.

Флора наше земље може се поделити на четири предеоне, по простору, који обухватају, веома неједнаке флоре, а на име на: флору Шумадиску, флору Јужних Карпата, флору Источних Алпа и флору Западног Балкана.

Шумадишка флора захвата осем Шумадије још и Посавину, до подножја Цера, Борање и Гучева, за тим, равније делове Пожаревачкога и Ћуприскога округа и на послетку, Поморавље Крушевачког округа. Површина је Шумадије истина брдовита, али се брда не одликују великом висином: највиша тачка у њој, Велики Штурац на Руднику, једва стиже висину од 1104 м. Хумовити ланци који се од Рудника поступно спуштају у долине река, што обухватају овај крај наше земље, широких су коса и веома благих нагиба, те дају могућности за земљорадњу и по највишим странама њиховим. И заиста, добар део површине Шумадишке заузимају рађене земље, њиве и ливаде; има тамо повише и винограда, а једна петина од прилике, биће под шумом. Шуме су већином хрестове: сладун, граница, лужник и цер; мање има букве, и то у Левчу, на Руднику, Венчацу, Космају и североисточној страни Авале. Четинара има веома мало, и то нешто јеле у Гледићској цланини, а по гдекоји бор, што се виђа овде онде у Рудничкоме, Крагујевачком и Београдском округу, не зна се да ли је сађен или је остатак од некадањих борових шума.

Због једноликости састава камените подлоге, слабога узвишења а поглавито због поступнога нагиба Шумадије према северу, ова флора нема биљака које би припадале искључиво флори Србиској. Флора Шумадишка по већини биљака својих може се сматрати као продужење Панонске флоре.

У Шумадској флори нађен је до сада незнатан број биљака из осталих флора наше краљевине којима би се она нарочито одликовала.

Флора Источних Алпа обухвата сав, југозападни, планински крај Србије, одонуд Мораве и Јадра а од Јастрепца до Гучева. Овај крај достиже највећу висину у Сухоме Рудишту, на Копаонику (2106 м.), око кога се још доста високо дижу и Жељин (1822), Голија (1819) и Јавор (1700), и на десетак других врхова око 1000 м. висине. Све више косе и заравни наших Источних Алпа, на Копаонику, Одвраћеници, Јанковоме Камену, Голији, Чемерници, Златибору и Јабланику заузимају сувати; само нижа удоља око Расине, Ибра, Моравице, Дрине, Градца, Јабланице и Топлице роде житом, а лоза успева честито само у подножју Копаониковоме, у Жупи, у Топлици и под Јелицом око Чачка. Сву осталу површину заузимају шуме и то већином букове; храста има ређе и то је љутик и тек по присојним странама сладун. Ова је флора једина у Србији, у којој четинари заузимају велике просторије. Међу њима је најаче распростра смирча, која је на Копаонику, Голији и Ивици погдешто измешана са јелом. На Златибору има доста белобора, а по каменитит обронцима Копаоника и Стола, више Студенице и око Мокре Горе расте и црнобор. На тој страни, по висовима око Дрине, нађе се и по која оморика, четинар веома редак и тек недавно опажен и описан.

До данас је у овој флори нађено тридесет и девет биљака, којих нема ни у којој предеоној флори Србиској.

Флора Јужних Карпата захвата целу водопађу Тимока и водопађу Дунава, осим горњих делова Печке и Млавске водопађе; за тим, горње делове речних долина, које се стичу у Велику Мораву и, на послетку, целу водопађу Моравице, десне притоке Биначке Мораве. Карпати, који неколиким гранама својим прелазе у Србију између Рама

и Кладова, дижу се на више места у приличну висину: Сто има 1174 м. Лисац у Бељаници 1321, Ртањ 1563, Малиник 1142 м. Значајно је осем тога и гранање планинских ланаца у области ове флоре: они се пружају у свима правцима и на тај су начин допустили овоме крају да се изложи утицајима свих ваздушних струја, и разноликоме осветљењу и загревању од сунчаних зрака, што је све од несумњивог утицаја било на разноликост биљнога света и његово богатство у флори Јужних Карпата.

У овоме су крају родне земље ограничене на нижа поречна места поред Дунава, и по долинама и корутинама Моравских притока: Моравице, Црнице и Ресаве, за тим, око Тимока, па у долини Хомољској око горње Млаве и по корутинама у горњем Пеку. У присојним местима и ако висина не брани, има тамо свуда винограда; већи је пак део Јужних Карпата, особито онуда, где је подлога силикатна, покривен шумама, највише буковим а где што и лужниковим. Четинари су веома слабо заступљени, и то само јелом, које има у Ресави и на западноме обронку Ртња; мање још има тисе: само по каменитим странама Штрнца. Где је подлога кречна, тамо су само блажије стране обрасле шумом; стрменитије пак стране и врхови већином су голи или на ретко обрасли шибљем или омањим дрвљем као: мечијом леском, тврдаком — врста јавора —, црнограбићем, а најчешће јоргованом.

Област ове флоре и ако је по величини тек трећа на реду, и пак је по броју биљака, којих није нађено у другима, прва: таквих биљака има у њој шесет и четири.

Флора Западнога Балкана обухвата југоисточни крај Србије, у коме се огранци ове планине, идући на север, вежу са Карпатима а идући на југоисток са Источним Алпима. Ови се огранци веома разнолико мрежају, због тога су пуни увала, корутина и нешто пространијих поља, која су сва некада била језера и у које се сливала вода

с околних планина, по којима, данас, теку само мање или веће реке. Осем неких мањих поља, као што су: Белопаланачко, Сурдуличко (Бело поље) и т. д., осем Власинскога блата и неколиких корутина, у овоме крају имају и четири пространија поља, а на име: Нишко, Пиротско Лесковачко и Врањско поље. На овој је страни и највиши врх целе Србије, Миџор (2240 м.), на Старој Планини; осем тога има их и неколико других, који се знатно примичу висини Копаоника, као што су: Големи Камен (1980) на Сухој Планини и готово толико исто високи, Велики Стрешер, изнад извора Врле реке и још неколико других. Флора Западнога Балкана обухвата други суватски предео Србије. Непрегледним меким зеленилом ових планинских ливада постављене су многе високе заравни под Старом Планином, око Браткове Стране, у Дарковачкој планини и у горњем делу водопађе Власинске и Врло-речке.

Шуме су у области ове флоре ретке, особито у већим висинама: људска их је рука немилице затрла. Готово само по усиртим и готово неприступним странама има по која гушћа шума: под Старом Планином, под Сухом Планином, око Власине, у Варденику и Чемернику и у Топлици. Те су шуме већином букове, у нижим местима помешане са другим лиснатим дрвљем: дубом, грабом, јавором и т. д. а четинари се само по где што виђају и то у Старој и Сухој Планини, над буквом, као омања тамно зелена платна.

Преко ниске водомеђе која Моравску долину од Вардарске дели, у флору овога краја прешло је доста биљака Грчко-Македонске флоре; с тога, и ако је њена област много мања од области осталих, и пак је у њој нађена четрдесет и једна биљка, од којих ни једна не прелази у Карпате.

Прве три флоре проткане су још двома флорама мањег пространства, а на име: серпентинском и пешчаном

или степском флором. Серпентин се у Шумадији јавља, овде онде, под Авалом и Космајем; на југу од Венчаца заузима већ велика платна, од којих се оно, југоисточно, наставља чак с ону страну Мораве, у Копаониковоме подгорју; оно пак југозападно платно, преко Сувобора и Маљена савија у Поникве, Ивицу и Златибор. Међу биљкама што овуда расту има их, које се више ни где не могу наћи осем на серпентинској подлози. Тридесет и две такве биљке нађено је досад у серпентинској флори Србије.

Пешчана флора обухвата пескове, који се простиру поред Дунава, од Рама до Голуца, од Кладова до Корбова и мало ниже, од Праова до Радујевца. Ови су пескови обрасли особеним биљним светом и њихова флора може се сматрати као наставак степске флоре, коју је овамо донела кошава, из јужне Русије а преко Румунске. На тако маленоме, биљем и онако сиромашном простору, нађено је преко двадесет биљака, које искључиво овој, пешчаној флори припадају.

Зна се, да биљу, идући уз планину, опада и богатство и разноликост и бујност, и то у толико већој мери у колико се више пење, и да га, на послетку, онамо, иза снежне границе и са свим нестаје.

Како у Србији ни један планински врх не допире ни близу до границе вечитога леда и снега, то по топлоти, могућно је биљу хватати корена и по највишим местима њеним, ако му само што друго не смета. У погледу на ово распрострањење биљака у висину, Копаоник је код нас најбоље испитан, те ће нам он моћи и за сву Србију дати просечну меру.

На самоме подножју подгорја Копаоникова, у Жуни и Топлици, роде обилато сва жита, воће и винова лоза, која даје особито добрих вина. Нижим странама овога подгорја још се шири воће и стрмна жита, али су се њих већ на јако прихватиле шуме, које се састоје из обич-

нога нашег, лиснатог, шумског дрвећа: цера, границе, белига и граба. На средњим висинама, особито у осоју, шуме су већином букове, прошаране, овде онде, јелом и брезом, а понегде, и ако ређе, и црнобором. Одавде на више освајају већ четинари: црнобор, јела и смрча, а буква и ако се где јави, она је већ јако закржавела. Раж и јечам заглазе донекле и у овај појас. На још већој висини, где нема већ ни закржавеле букве, где је чак и за јелу и бор студено, још расте смрча, и око ње сниско, махом на земљу оборено шибље: кржљава вења, боровница и црница. Још даље у висину, дрвету нема станка; тамо настају сувати: гибак и сув бусен, састављен од разних планинских трава.

По висини дакле, на Копаонику:

Винова лоза иде до	500 м.
Јечам	900 «
Буква	1400 «
Јела	1600 «
Смрча	1950 «

ЖИВОТИЊСКИ СВЕТ (ФАУНА)

зроци, који утичу на јаче или слабије распрострањење појединих врста животињских, врло су замршени, и ни до данашњега дана нису објашњени довољном светлости. Но и пак, по ономе што се у томе погледу зна, може се као поуздано казати толико, да распрострањење животињскога света зависи не само од истих, климских и земљишних прилика, од којих и распрострањење биљнога света, него још и од већега или мањег обиља овога последњег. Животиње стоје у непрекидним, разноликим, често и врло заплетеним односима са својом околином: оне од ње добијају своју храну, стоје под утицајем светлости, топлоте и влаге ваздушне, која се у њој находи, зависе од правца и јачине ваздушних и водених струја и т. д. Како су све ове погодбе, у којима животињски свет постаје и развија се, на разним крајевима земљиним веома разнолике, то је разумљиво, за што и различне животиње нису равномерно распрострарте преко целе површине земљине, већ су остале ограничене на извесне, простра-

није или уже области; јер у извесној околини, која извесној животињи даје све погодбе за угодан јој развитак, друга животиња вене или и са свим пропада, често и за веома кратко време.

При разматрању распрострањења животиња долази једна тегоба, које код биљака нема, или бар не у толикој мери. Области су биљака прилично јако постојане, док се то за животиње, особито оне савршеније, као што су кичмењаци, не може казати; јер они не само да у себи самима имају погодаба за независнији живот од свих оних утицаја које поменуемо, него имају, већином, и веома велике способности за кретање, с једнога места у друго. Но у колико је у опште било могућно све тегобе савладати, земљина је површина у погледу на животињски свет подељена на шест великих области, које су опет издељене на двадесет и четири округа. Према овој подели Србија долази у Палеарктичку област и у њен Јевропски округ, који обухвата северну и средњу Јевропу, и коме је на југу граница у Пиринејима, Алпима, Шар Планини, Балкану, Црном мору и Кавказу.

У испитивању животињскога света, у Србији, није се код нас отишло далеко од почетака, које је са свом научном збиљом учинио наш учени Ј. Панчић. До данас пак описани су: сисари, тице, гмизавци (рептилије), водоземци (батрахије), рибе, правокрилци (ортоптере) и шкољке. Мада је овај опис већином далеко од потпуности и мада у опис неколиких класа животињских није ни кључено, опет, по ономе само што је описано и што се зна, може се без зазора казати, да је Србија тако исто богата и животињским као год и биљним светом. Исти, разноврсни узроци, који су изазвали онако велико богатство и разноликост биља у Србији, нису у томе погледу остали без одсуднога утицаја и на животињски свет у њој. Од осамнаест сисара, карактеристичних за Јевропски животињски округ, у Ср-

бији се наводи четрнаест на броју, а на име: дивокоза, кртица, шумски миш сурлаш, јеж, слепо куче, пуваћ, шумски миш, зец, јазавац, медвед, вук, лисица, куна и видра. Од четрнаест родова тица, који су најглавнији преставници тичијега света у овоме округу, тринаест има својих преставника у Србији; у њих долазе нарочито: кос, дрозак, сеница, плиска, стрнадица, зеба, врабац, крстокљуна, сврака и тетреб. Два рода гмизаваца и тринаест родова риба, који се сматрају као главно обележје Јевропскога животињског округа, у Србији сви имају својих преставника; а од пет родова водоземаца, само је један незаступљен.

Од поменутих, код нас описиваних класа животињских, код нас је описано свега шест стотина и четрдесет фела, које се могу поређати у две стотине шесет и пет родова и двадесет и седам редова. Број фела од појединих родова и редова видеће се из ове таблице:

А. Кичмењаци

І. КЛАСА: СПСАРИ

1 ред:	Љиљци	родова	5	фела	18
2	« Зверови	«	9	«	21
3	« Глодари	«	10	«	22
4	« Дебелокожи	«	1	«	1
5	« Преживари	«	2	«	3
5 редова	родова	27	фела	65	

ІІ. КЛАСА: ТИЦЕ

1 ред:	Грабљивице	родова	21	фела	37
2	« Пузавице	«	3	«	10
3	« Викачице	«	6	«	7
4	« Певачице	«	37	«	124
5	« Голубови	«	1	«	4
6	« Коке	«	4	«	11

ЖИВОТИЊСКИ СВЕТ (ФАУНА)

7 ред:	Штакаре	родова	27	фела	57
8 «	Пловице	«	13	«	51
8 редова	. . . . .	родова	112	фела	301

III. КЛАСА: ГМИЗАВЦИ

1 ред:	Корњаче	рода	2	феле	3
2 «	Гуштери	«	2	«	4
3 «	Змије	«	5	«	10
3 реда	. . . . .	родова	9	фела	17

IV. КЛАСА: ВОДОЗЕМЦИ

1 ред:	Жабе	родова	6	фела	11
2 «	Дуждевњаци	«	3	«	5
2 реда	. . . . .	родови	9	фела	16

V. КЛАСА: РИБЕ

1 ред:	Кошљорибe	родова	37	фела	60
2 «	Штитоноше	«	1	«	7
3 «	Колоусте	«	1	«	2
3 реда	. . . . .	родова	39	фела	69

Б. Инсекти

1 ред:	Правокрилци	родова	6	фела	137
1 ред	. . . . .	родова	6	«	137

В. Мекушци

1 ред	Шкољке	родова	7	фела	34
1 ред	. . . . .	родова	7	фела	34

Пре неколико десетина година, док је Србија била веома ретко насељена земља и док је већину њене површине покривала густа, непроходна шума, животиње је у њој било много више, али од то доба па до данас стање је знатно измењено. Народ је се намножио, шуме су већ јако проређене, и плуг дере данас мирно и по оним местима, куда се пре није пролазило без опасности

од какве звери. Тако је животињскоме свету данас атар доста јако сужен и тако је дошло, да су неколике, повеће животиње и ако не са свим уништене, али и пак веома ретке постале. Изванредно је на прилику ретка дивокоза, тако исто и дабар, рис и видра. Но огтале животиње има још доста. Тако, на прилику, од крупнијих зверова, вукова има још толико, да у извесним, планинским крајевима у стоци грдне штете почине, и да се морају хајком гонити и затирати. Много мање има медведа, али ипак, у планинама источне Србије нису ни тако велика реткост; на има доста и јазаваца и особито лисица. Од глодара је зец веома јако распрострањен: има га и у непосредној околини и самих вароши, те је због тога и најобичнији и најиздашнији предмет лова. Од дебелокожих има дивљега вепра у великим шумама по Повлену, Копаонику, Мирочу и Старој Планини. Од преживара срна је још доста честа, но свима, иоле пространијим шумским пределима нашим, али по оним непрегледним шумама у Мирочу и око Мајданпека има и јелена. У шумама поред Дрине виђа се ипакаткад дивокоза.

Суседство Србије са средоземним животињским округом чини, те је она веома богата тичијим светом. У Јевропи је познато до сада четири стотине и осамдесет фела тица, и од њих је у Србији нађена три стотине и једна фела. Пегледајући на то, што код нас по свој прилици све тице још нису описане, опет, ослањајући се само на овај познати број, богаство Србије у тицама види се тек онда јасно, кад се она упореди са Немачком. Ова је земља од Србије не само једанаест пута већа него се наслања приличном дужином и на само море, па и пак у њој нема више од три стотине и педесет фела тица. Богаство Србије у овоме погледу чине нарочито тице селице: зимње, које се к нама селе зими из северних, хладних предела и летње, које долазе лети, из топлијих предела јужне Јевропе а наро-

чито северне Африке. Зимње су селице готово све водене тице, а међу летњима поред водених има највише певачица, дакле оних тица, које се већином бубама и црвима хране. Зимње се селице код нас не легу а летње чине то све из реда.

Сваки крај у Србији има своје особитости и у погледу на тичији свет; свуд ће се наћи која тица, које у другоме крају нема; али су за њихово распрострањење у самој земљи од особите важности извесни предели, као што су голети, повиши кршеви, пешчане равнице, попространије баре и виша брда. Тако, по неприступним кршевима ових повиших планина у Србији, вију своја гнезда две врсте орлушина: брадан (*Gypaetus barbatus*) и крагуј (*Vultur monachus*), најкрупније грабљивице старога света; неколике врсте опет великих орлова гнезде се по мало нижим кршевима, а по њима долазе јастребови и соколови и различне врсте ноћних грабљивица. По баруштинама по-савским, од Раче до Београда, виђају се све врсте водених тица, које су у Јевропи познате. По голим брдима Књажевачког округа живе неке ређе феле из рода камењарака (*Saxicola*). Тетреб се налази на Ивановој ливади, Копаонику и Столовима. По једна веома ретка врста јаребица камењарака, са црвеним ногама и црвеним кљуном, виђа се по камењарима у Подрињу и на Копаонику, где има и планинске шеве и планинске чавке, такође са црвеним кљуном и ногама и т. д. На песковима у Крајинском Подунављу има степске шеве, која долази из јужне Русије, а по свој прилици биће тамо и других тица, које су још и у јужној Русији виђене.

Од риба, у Србији је до данас нађено око седамдесет фела, дакле нешто више од једне трећине свих риба, које живе у слатким Јевропским водама. Риба има код нас свуда: и по рекама и по потоцима и барама; у великим водама има их од много руку и различите величине;

у мањим су речицама мање и често у свакој друкчије; па ни мање наше баре нису без риба. Неке феле налазе свуда што им је за опстанак потребно: тако, шарана и караша има и у великим и у малим рекама, и у барама; неке воле само баровита места или бар тиху воду, као лињак рапа, чиков; друге се задржавају само у бистрим водама и шкаљевитим потоцима, као: младица, пастрмка, пеш и још неке; најпосле, неке пробаве већи део живота у мору и само се ради мрештења селе у реке, од куда се, обично пред јесен, опет у море враћају, као: јесетра, моруна, скумрија и т. д.

Најобичније су наше рибе: шаран, караш, кесега, платика, сом, сабљарка, чиков, греч, балавац, штука, деверика и црвенперка; ређе су: мрена, смуђ, вретенар, јаз, пастрмка, младица, брзак и још неке; неке бораве само у већим рекама, као све штитоноше: јесетра, сим, кечига, паструга, кашикар, моруна и скумрија; најпосле, неке су ограничене на особите воде, спадају дакле у реткости рибљега света у Србији, као: златна риба у Пеку, ласка у Тимоку, грегорац, рапа и белка у Неготинскоме блату, платичица у Црноме Тимоку и у језерцу св. Петке, и гаовица у Бетињи и Дрини.

У Јевропи се броји на 60—70 фела гмизаваца а у Србији их има, до сад описаних, 17 фела, дакле 5—7 фела више но у Немачкој, у којој се броји 10—12 фела. Водоземаца има у Јевропи 30 фела; у Немачкој их има 16 фела, толико их је описано и у Србији, но зна се већ данас, да их има приличан број још неиспитаних.

Правокрилаца је у Јевропи описано 417, и од њих је у Србији нађено до сада 137 фела.

Шкољака је код нас описано 34 феле, али по мишљењу научних стручњака, овај ће се број знатно умножити, када сви крајеви Србије буду боље испитани.

Јован М. Поповић

НЕИМАРИ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ЗАДУЖБИНА ВЕЛИМИРИЈАНУМ

ИЗДАЊЕ КЊИЖАРНИЦЕ РАДОМИРА Д. ТУКОВИЋА
БЕОГРАД — ТЕРАЗИЈЕ

Марко Трифковић

МАРКО ТРИФКОВИЋ

Рођен у скромној, честитој кући једнога занатлије београдског, Марко је добио у родитељској кући васпитање, које га је одвело у друштво поштених људи. Мати његова, далматинка, била је мудра жена, побожна, добра домаћица. Отац, заузет пословима ван куће, оставио је матери старање о васпитању деце. И васпитала их је тако, да се с правом могла поносити својом децом.

Ниједно од деце не прихвати се очева заната. Мати их упутила на школовање. Најстарији међу браћом, Марко, ваљан ученик, сврши у Београду основну школу и гимназију. На Вел. школи, студент права, Трифковић паде у очи својим професорима по вредноћи и бистру схватању. Наслућивали су у њему човека лепе будућности.

По свршеном правном факултету, Трифковић оде на даље школовање као државни питомац. Прво у Немачкој, а затим у Цириху, Трифковић је марљиво учио, спремајући се озбиљно за послове које ће прихватити по повратку у Србију. Солидно знање и углађеност отварале су пут вредноме Трифковићу. На свима положајима, које је заузимао, Трифковић је радио на опште задовољство. Претседник крагујевачке општине, истражни судија у Ваљеву, окр. начелник у Крушевцу, инспектор министарства народне привреде — свуда је Марко Трифковић вредан и савестан радник. Није он био само добар администратор, већ и човек који даје иницијативу, који сеје идеје.

При самом уласку у јаван живот, Трифковић је ступио у редове радикалне странке. По стварној вредности његовој странка га је врло рано дигла у своје врхове.

У Народној скупштини улази Трифковић још у младим годинама својим. Дobar правник, Трифковић у законодавном одбору скупштинском, као највреднији члан његов, суделује на изради закона. Његову мишљењу придружују се остали чланови одбора. На Трифковића су упирали погледе и посланици из народа и они из редова интелигенције: сви су опажали велику вредност његову. Убрзо је позван да заузме положај, са којег ће још више моћи да користи отаџбини: ушао је у владу као министар правде.

Развијени политички живот у Србији повлачио је честе промене државне владе. У разним кабинетима радикалним Трифковић је остајао, низ година, било као министар правде, или као министар унутрашњих послова. Радом његовим задовољна је била и Народна скупштина и радикална странка. Пашић, Милован Миловановић, Веснић — сви су, као претставници владе задржавали Трифковића у влади. Сва тројица су признавали вредност Трифковићеву.

У једно време Трифковић је био председник владе.

За време рата, Трифковић није био у свему сагласан са спољашњом политиком Пашићевом и учинио је био један корак у лево, али у интересу народног јединства, Трифковић је после ослобођења стао опет на позицију коју је имао у странци пре рата.

Популарност Трифковићева у радикалној странци и углед његов у проширеној отаџбини сметали су неким демагозима. У жељи да га свргну с висине на коју се био испео, они су се послужили разним махинацијама да спрече његову кандидацију при изборима народних посланика. То је био разлог што је Трифковић мењао изборни округ. Делимични успех ових демагога није могао истиснути Трифковића из парламента. Његов ауторитет у странци био је толики да је он, потиснут из једног изборног округа, био радо примљен у другом округу.

Како је Трифковић мало био привезан за министарску столицу, види се и по томе, што је он вољно оставио положај министра, заменивши га понуђеним положајем председника Народне скупштине.

Са тога новог положаја Трифковић је дао најјаснији доказ да је одличан парламентарцац, увиђаван, толерантан. Трифковић је био један од најбољих председника Народне скупштине. Водио је скупштинске послове тако, да су њиме били задовољни не само радикални посланици, већ и опозиционари. Према свима једнак: све види и све чује. Умео је чувати достојанство парламента. Није допуштао прекршавање одредаба пословника скупштинског ни по цену да се замери влади, или поједином министру. Кад је требало рећи одлучну реч, Трифковић није размишљао да ли ће се ко наћи увређен: рекао је онако како је мислио.

У предусретљивости својој Трифковић је ишао дотле, да

је сваки могао без икаквих пријава прићи к њему. Примао је свакога, обавестио га, указао му потребну помоћ.

Мало је било политичких људи у нас који су били толико толерантни као што је био Марко Трифковић. Жустрији партијски пријатељи његови замерали су му што је сувише обазрив и много попустљив према партиским противницима. Одмерен, пун такта, Трифковић се у свим приликама умео снаћи. Једном мером мерио је свима. У њега је било правде за свакога. По спремности за рад, по карактеру ценио је људе, а не по партиској боји.

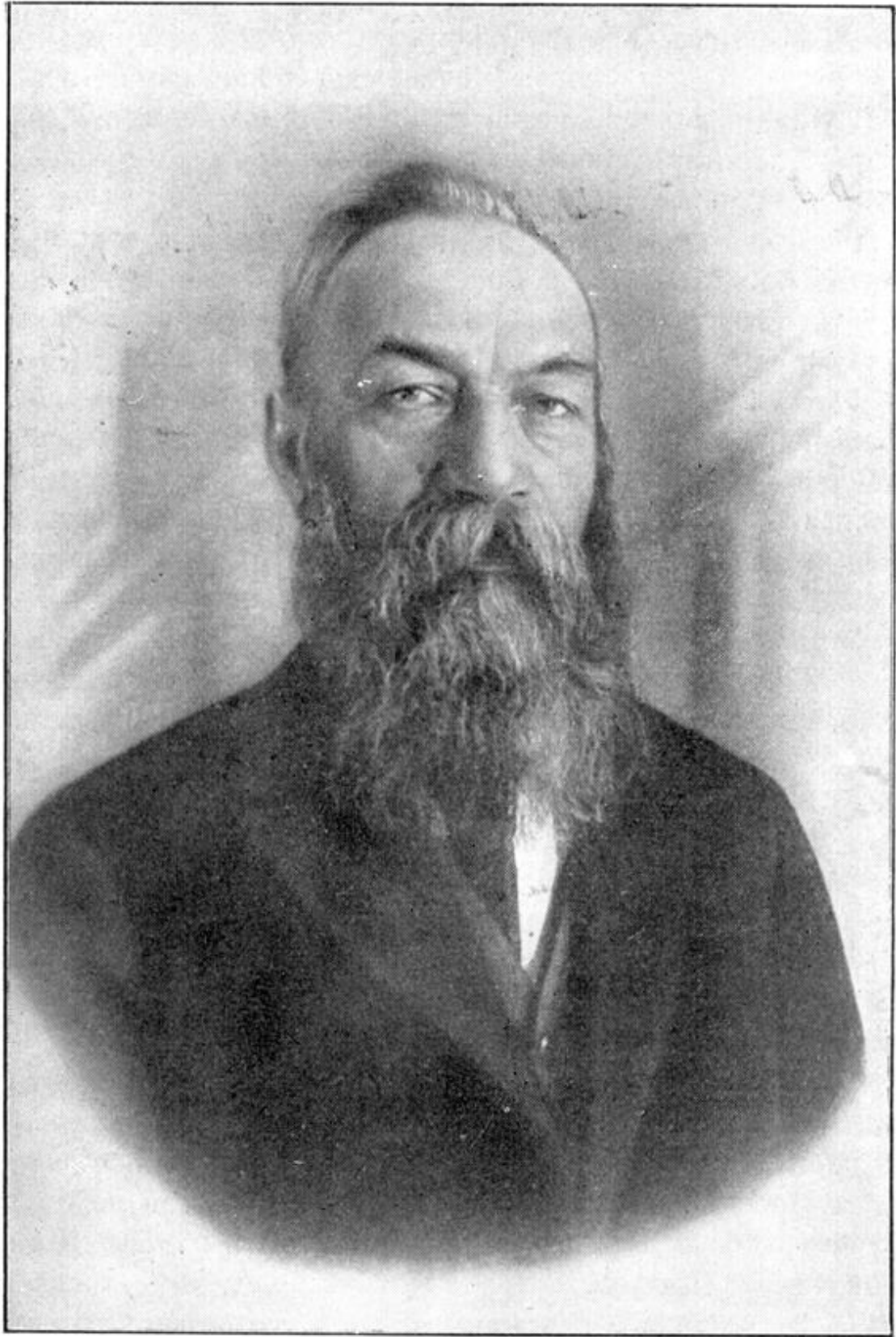
Који су га мање познавали гледали су у скромности његовој отсуство енергије и духовну инфериорност. У првој даној прилици морали су из основе променити свој суд, јер је лепа скромност Трифковићева покривала јаку интелигенцију и чврстину карактера.

Увек на послу, Трифковић је нештедице трошио физичку снагу. Није обраћао много пажње на своје здравље, па је релативно млад отишао с овога света.

Људи кратке политичке увиђавности истицали су племенске интересе изнад народних; чували су неке регионалне особине и обичаје; бојали су се да се област не утопи у државу. Такви политички радници поткопавали су нашу заједницу, подметали су mine у темеље државе. Испуњени спочетка страховањем за племенски опстанак а потом мржњом према осталим племенима, постали су опасни за отаџбину. Марко Трифковић, и по љубави својој према народу и по темпераменту своме, долазио је у ред оних који мире; отклањао је сукобе; давао обавештења. Он је био увиђаван неимар, који је зграду народног уједињења чувао. Био је увек будан стражар који чува међе уједињеног народа нашег. Три брата: Србин, Хрват, Словенац — сви у једној кући, сви са једнаким правима. Стим уверењем је живео и радио Марко Трифковић.

Симпатичан, Марко је радо био виђен у друштву. На партиским зборовима слушан је с пажњом; умео је да освоји слушаоце.

Марко Трифковић рођен је у Београду 6 септ. 1864; умро је јула 1930. Сахрањен је у новом београдском гробљу.

Љуба Јовановић

ЉУБА ЈОВАНОВИЋ

Љуба Јовановић родио се у Котору, у Боци, 2/14 фебруара 1865 године. Основну школу и гимназију учио је у родноме месту. Кад је био у VIII разреду, беше настао (у јесен 1882) у Боци покрет против давања војника аустро-угарској војсци, јер дотле Бокељи нису служили војску, те бокељски брђани: Кривошијани, Леденичани и Ораховчани усташе на оружје. Исто се то онда догодило по неким југоисточним крајевима Херцеговине и Босне. Тада је Јовановић отишао међу усташе на Леденицама (више Рисна) и био с њима док на позив црногорског двора сви усташе не пређоше у Црну Гору, па је ту провео годину и нешто више. Одатле је дошао у Београд, положио матуру и свршио историјско-филолошки одсек философскога факултета (1883-1887). За време тог школовања био је са својим друговима великошколцима добровољац у бугарском рату 1885 године и био рањен на Сливници.

По свршеној школи ступио је у државну службу и био је најпре предавач и професор београдских средњих школа (реалке, друге гимназије, учитељске школе), па заступник професора историје југословенске књижевности на Великој школи (1897-1901). Затим је био библиотекар Народне библиотеке у Београду док није изабран (1903) за професора Српске историје на великој школи и универзитету (до 1909).

Написао је и штампао посебно и у разним листовима и часописима велики број радова из историје, књижевности и публицистике. Због својих научних радова на народној историји изабран је у својој 26 години за дописног члана Српске краљевске академије, а потом и за редовног.

Учествовао је у покретању и уређивању књижевних листова: „Кола“ (1889), „Дела“ (1894), „Српскога књижевнога гласника“ (1901); био је краће време уредник „Наставника“, органа Професорскога друштва; а сарађивао је и на другим стручним, књижевним и политичким листовима. Био је међу оснивачима „Професорскога друштва“, „Српске књижевне задруге“, (којој је био и први тајник а затим неколико пута претседник) и других културних, националних и научних друштава и установа, као што је активно учествовао и у раду других таквих друштава. Посебице је стално поклањао велику пажњу младом соколском покрету у Београду.

Увек је припадао народној радикалној странци, у чије је редове ступио још као великошколац. Сарађивао је тада и после на радикалним листовима („Одјеку“, „Самоуправи“ и другима) и тако је био изабран најпре за заменика, а по том за члана Главног одбора народне радикалне странке. 1923 изабран је у одбору за потпредседника.

За народног посланика изабран је први пут 1905 у врањском округу. Јовановић је и после у истом округу стално биран до 1912 године. За то време био је први потпредседник па претседник скупштине (1906-1909). Од тада је унутрашњој политици и нарочито националном раду посвећивао све више времена, кога му је све мање остајало за научне и књижевне радове.

Своју катедру на универзитету оставио је, кад се јуна 1909 године примио за министра унутрашњих дела у влади националне концентрације под претседништвом Стојана Новаковића, па је тај портфељ задржао до јесени 1910 године и у коалиционој влади Н. Пашића која је заменила Новаковићеву.

Од средине 1911 до новембра 1914 био је министар просвете, па онда до децембра 1918 министар унутрашњих послова у ратном кабинету Н. Пашића. Тако је био министар за време свих наших ратова, а 1 децембра 1918 био је један од четири министра који су били у Београду уз ондашњег регента, садашњег Краља Александра, кад је прогласио наше народно и државно уједињење.

После тога отишао је Љ. Јовановић на своју дужност у Државни савет, у коме је био изабран за члана још док је био министар (1913), и остао је у Савету до краја 1920 год. Тада је пензионисан, пошто се примио посланичког мандата за Уставотворну скупштину; а био је изабран за посланика у далматинском јужном изборном округу (каторско-дубровачко-сплитском). Кад је 16 децембра 1922 године Н. Пашић образовао хомогену радикалну владу, Јовановић је постао министар вера. На изборима које је влада одмах расписала Јовановић је изабран у оба далматинска округа, јужном и северном (шибенско-задарском). Кад је јуна 1923 иступио из владе био је изабран за претседника Народне скупштине, и остао је на тој дужности док није скупштина распуштена (6 децембра 1924).

У току 1924 год. дошло је до размимоилажења између њега и Ник. Пашића због неких незгодних појава у државној

администрацији, а још више због различитог гледишта на везе између Хрвата и Срба. Пошто се у то доба чинило да су везе између ова два племена истога народа пошле правцем ка врло тешким и озбиљним сукобима, понајвише утицајем Стјепана Радића с једне и Свет. Прибићевића с друге стране, Јовановић је сматрао да треба изићи у сусрет свима разложним жељама хрватских политичара и наслонити се на прикупљене умерене и трезвене људе међу Хрватима. Пашић је био ближе мислима Св. Прибићевића. Због тога се Јовановић поступно повлачи са поља унутрашње политике, остављајући слободно поље рада Н. Пашићу који је тада у народу био врло моћан, те се стога није могла водити борба тим прешто се није могла постићи потпуна слога и једнодушност међу оним хрватским људима на које се Јовановић мислио наслонити. Премда се Јовановић старао да избегне отворен сукоб с Пашићем чију је државничку способност и заслуге врло високо ценио, ипак у томе није успео. Прилике у земљи и односи међу њиховим пријатељима довели су до отворене борбе између та два доскора најбоља пријатеља и сарадника на најзначајнијим државним и народним пословима. Та је борба обојици донела многе горке часове и душевне муке, и они су обојица у њој подлегли. Прво је пао Пашић, као старији (умро у децембру 1926), а за њим убрзо и Јовановић (умро 10 децембра 1928 год.).

* * *

Своју прву младост (до 18 године) провео је Јовановић у своме родном месту, у Котору, и то у доба када се народни покрет код Срба у свима крајевима размахнуо веома великом снагом. У то су се доба и Срби у свима крајевима, и у Србији и у земљама под Турском и Аустро-Угарском, исто онако као и браћа Чеси, и то врло често у врло блиској сарадњи, организовали за борбу за народно ослобођење и уједињење. У Боци Которској живи српски народ код кога је српска народна свест, а тако исто и свест о општој словенској заједници, одувек била врло снажна. Онај велики српски народни покрет у 19 веку нашао је одјека и међу Бокељима који су га одмах прихватили, неговали и потпомагали не жалећи често врло великих моралних и материјалних жртава. У такој средини одрастао је и Јовановић, и она је у његово дубоко срце утиснула родољубље које се доцније, његовим животом, радом и учењем, још више развијало и снажило, те

је он био несумњиво најистакнутији српски родољуб и народно поље било је главно на коме је он радио непрекидно и неуморно до последњег свога даха. Будући веома крепак и здрав, а умно веома развијен, Јовановић је још као ђак у гимназији врло живо учествовао у овом народном покрету. Још је тада било јасно да ће он, по своме здравом схватању свих народних жеља и по својој способности и одлучности у раду, бити вођа у тим народним пословима.

Принуђен да остави свој родни крај, дошао је у Србију у време које није било згодно за рад у правцу Јовановићевих жеља и мисли. После два прилично тешка рата с Турском за ослобођење српскога народа, када је народ у Србији поднео велике жртве за мали добитак, код народа у Србији настало је као неко разочарање и малаксалост у раду на националном пољу. Сем тога и у самој унутрашњој политици у Србији у то су доба настале доста тешке трзавице, а то је веома много сметало националном раду. Па ипак тај рад није сасвим престао. Постојало је и тада једно прилично коло, махом млађих људи, које није прекидало своје интересовање за браћу под туђом влашћу. У то коло ступио је одмах и Јовановић у почетку као скроман члан, а доцније као врло активан, способан и неопходан сарадник, па најзад као вођа или један од првих вођа.

Још као ђак на Великој школи он започиње и самостално и озбиљније испитивати народну прошлост, језик и обичаје и проучавати савремено национално, политичко и друштвено стање народа и у Србији и изван Србије. У том погледу он је дао неколико краћих научних и књижевних састава којима је одмах показао да по својим способностима долази у ред најбољих. Због тога је он већ у 26 години свога живота изабран за дописника члана Срп. краљ. академије наука. И отада није било никаквога националног, научног и књижевног рада у Србији који би се радио или започињао радити без њега. Његов веома снажан и развијен ум, његова веома дубока и чиста љубав према народном добру, његова заиста ретка несебичност и пожртвовање и врло велики говорнички дар били су свуда и свакоме потребни. Као наставник у гимназији и учитељској школи он код омладине развија и снажи родољубље својом мудрој речју и својим примером. Он око себе окупља ту омладину, упућује је и помаже

у учењу, развија код ње дружељубље и навикава је на непрекидан и сложан рад.

Неуморан је и на раду изван школе. Он ствара и одржава везе са угледним људима из свих српских крајева изван Србије; у вези је са хрватским и нашим родољубима и сарађује на књижевним и националистичким листовима. У Србији он је међу оснивачима Професорскога друштва, Српске књижевне задруге, друштва Српске браће, Народне одбране, а нарочито ради на уређењу и развијању соколских друштава. Као министар просвете он доводи из Чешке неколико одличних наставника и организатора соколства и тиме даје поуздану основу соколству у Србији, и оно се данас на тој основи врло лепо развија у свима правцима. Из Србије он шаље учитеље основних школа, наставнике средњих школа и државне питомце у Чешку и Русију да се тачно упознају са животом и радом и да се тако развију и учврсте везе међу Словенима за заједнички рад на културном напретку и припреми народа за ослобођење од туђинске власти.

Јовановић је врло активно учествовао и на пословима унутрашње политике у Србији. И на томе пољу његова га је способност истакла на једно од првих места. Он је био народни посланик, министар и претседник Народне скупштине. Али, пошто му је у ствари ово поље рада било споредно, он је и на том пољу учествовао поглавито у толико уколико је унутрашња политика у Србији имала везе са њеном националном политиком. Због тога је он и као политичар Србије увек и свом снагом настојао да унутрашњу политику њену што јаче веже за национална питања: да се Србија и културно и војнички што боље спреми за борбу за ослобођење и уједињење јужних Словена. Тога ради он настоји да се унутрашње политичке струје ублажују што више и да се снага политичких људи и странака штеди за заједничку борбу против спољашњих народних непријатеља. На овом пољу нико није имао неки велики успех, па га није имао ни Јовановић, али ипак успеха је било и његово настојање донело је доста добити, јер су се у тешким моментима страсти смиривале и људи сједињавали против опште опасности.

Јовановић је неоспорно био велики радник на пољу народнога ослобођења и уједињења.

Умро је у Београду, где је и сахрањен.

Алекса Шаншић

АЛЕКСА ШАНТИЋ

Алекса Шантић родио се у једној угледној трговачкој породици, у Мостару, 27 маја 1868 године. Основну школу свршио је у месту рођења, па су га после послали у Трст код ујака Тодора Аничича, богатога трговца, да се мало обикне у туђини. После извесног времена послат је у Љубљану, у трговачку школу. У Љубљани се, после некога времена, разболи, па га преместише поново у Трст, у блаже поднебље. Ту је Алекса приватно учио. Учитељ му је био Људевит Вуличевић, познати писац морално-лирских дела. Од њега је Алекса добио прве постицаје за књижевни рад; Вуличевић му је развио љубав за књигу и природу. Алекса је у Трсту научио италијански а у љубљани немачки језик.

У Мостар се вратио 1883 године и ту је затекао необично духовно мртвило. Осећале су се непосредне последице недавно угушеног херцеговачког устанка противу Аустрије, у који беше умешано и доста Мостараца. Мостар беше изгубио своје понајактивније елементе; неки беху пребегли у Црну Гору, а други допали аустријских тамница. Алекса је у прво време радио у очевој трговини, где је водио књиге. Ускоро он долази у ближи додир са Јованом Дучићем, који је исто тако радио у трговини свога оца. Они се поверавају један другоме, шаљу своје песме сомборском „Голубу“ и постају његови сарадници. Охрабрени овим успехом они убрзо постају сарадници „Босанске Виле“, цетињске „Нове Зете“; „Јавора“, који је излазио тада у Новом Саду, и „Отаџбине“ у Београду.

Упоредо са тим књижевним радом почиње и њихов друштвени рад у Мостару. Они организују светосавску забаву, која је била прва у целој Херцеговини. Ова је забава испала као каква велика народна светковина. То је било 1887 године. Идуће године основао је у Мостару певачко друштво „Гусле“, које уноси у свој програм не само неговање песме, него и развијање националне свести. Шантић је био душа ове друштву. За овим су се рађале и друге просветне и културне друштвене установе у Мостару иницијативом Шантића и његових другова.

Босанска влада покренула је у Сарајеву 1895 богато опремљени лист „Наду“, да преко њега шири аустријски патрио-

тизам у Босни и Херцеговини и на дукате покупи сараднике, који ће јој помагати у том послу; и да паралише у народном духу скромно уређивану „Босанску вилу.“ Шантић је знао да „Вила“ не може одолевати „Нади“ па је са својим друговима 1896 покренуо лист „Зору“, која је одлучно сузбијала утицај листа „Наде“. Из „Зорине“ редакције покренута је 1899 и „Мала библиотека.“

Године 1904 политички покрет у Босни и Херцеговини потиснуо је књижевни интерес и тражио концентрацију снага у другом правцу и „Зорини“ људи улазе у уредништво „Мусавата“ (1906) и „Народа“ (1907) и учествују на стварању српске народне организације. За прву скупштину Народне организације, 1907 године, Мостар бира Алексу Шантића као једног од своја четири претставника. Али на том раду он не остаје дуго; једно, што то не одговара његовој природи, а друго, што је од 1908 године почео озбиљно побољевати. За време анексионе кризе, коју је Аустрија изазвала анектирајући Босну и Херцеговину био је, са Светозаром Ђоровићем и Николом Кашиковићем, пребегао у Италију и ставио се на расположење српској влади; а исто то учинио је и 1912 год. на почетку Балканског рата. За време Светског рата био је затворен као таоц, па је због болести наскоро ослобођен. Због својих српских патриотских песама био је оптужен, али је ослобођен кривице, пошто је, према закону о штампи, била застарела.

Шантић је дочекао ослобођење и у Мостару био изабран за претседника Народног већа. Његове песме испеване српским официрима и војницима, који су први донели победничке заставе у Херцеговину, казују најбоље његово велико одушевљење и срећу што је доживео, да се испуни оно о чему је читава живота сањао и певао. Али су му радост почеле наскоро мутити материјалне тешкоће у које је запао за време рата и после тога и болест, која га је све више савлађивала. Клонуо је потпуно крајем 1923 год., а умро је 2 фебруара 1924 године у Мостару.

Као човек Алекса Шантић је с разлогом уживао опште симпатије. Национално чист као алем, он је служио као глас савести свога града. Док га болест није савладала волео је друштво, разговор и песму; а у данима болести био је суморан и избегавао је друштво. У породици је био ванредно

пажљив. Мајку је просто обожавао и кад му је умрла 1897 године био је дубоко потресен и дуго је за њом туговао.

Алекса Шантић је целога свога живота радио на буђењу националне свести и народном просвећивању, припремајући га за велико дело ослобођења и уједињења. То доказује и стих из једне његове песме, који је урезан у споменик на његовом гробу и који гласи:

„Мој животи није прошек'о залуду!“ И заиста Шантић је свој живот посветио слободи и слави свога народа и доживео плодове свога неуморног и честитог рада.

4

ПРЕГЛЕД НОВИХ КЊИГА

1. КОМЕНТАР ЗАКОНА О РАДУ: СА НОВЕЛАМА ИЗ 2017. ГОДИНЕ И СУДСКОМ ПРАКСОМ
Жељко Албанезе, Секула Новаковић
Београд: Пословни биро, 2017.
2. КОМЕНТАР ЗАКОНА О ОСНОВАМА СИСТЕМА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА
Наташа Мујагић, Александар Марковић
Београд: Пословни биро, 2017.
3. КОМЕНТАР ЗАКОНА О ПЕНЗИЈСКОМ И ИНВАЛИДСКОМ ОСИГУРАЊУ: СА СУДСКОМ ПРАКСОМ И ПОДЗАКОНСКИМ АКТИМА
Рајко Суџум
Београд: Пословни биро, 2018.
4. КОМЕНТАР ЗАКОНА О БЕЗБЕДНОСТИ САОБРАЋАЈА НА ПУТЕВИМА СА СУДСКОМ ПРАКСОМ
Божо Н. Вукчевић, Јован Б. Вукчевић
Београд: Пословни биро, 2018.
5. КОМЕНТАР ЗАКОНА О ЈАВНОЈ СВОЈИНИ: СА ПОДЗАКОНСКИМ АКТИМА И РЕГИСТРОМ ПОЈМОВА
Драгољуб Лазаревић, Стефан Лазаревић
Београд: Пословни биро, 2018.
6. КОМЕНТАР ЗАКОНА О СТЕЧАЈУ: СА НОВЕЛАМА ИЗ 2017. ГОДИНЕ И СУДСКОМ ПРАКСОМ
Владимир Козар, Немања Алексић
Београд: Пословни биро, 2018.
7. КОМЕНТАР ЗАКОНА О ПРИВРЕДНИМ ДРУШТВИМА: СА НОВЕЛАМА ИЗ 2018. ГОДИНЕ
Секула Новаковић
Београд: Пословни биро, 2018.
8. ПРЕСТАНАК РАДНОГ ОДНОСА (У ОПШТЕМ РЕЖИМУ РАДНИХ ОДНОСА): СА ОБРАСЦИМА И АКТУЕЛНОМ СУДСКОМ ПРАКСОМ
Велисав Марковић
Београд: Пословни биро, 2018.
9. У КОЖИ ВУКА БРАНКОВИЋА: ОГЛЕДИ О ИСТОРИЈИ
Иван Ђурић
Београд: Еволута, 2017.
10. БИТКА КОД МИЛВИЈСКОГ МОСТА
Никола Керавица
Београд: Еволута, 2017.
11. АСПАСИЈА
Роберт Хамерлинг
Београд: Еволута, 2017.

12. ВУК БРАНКОВИЋ: СЛАВНИ И ВЕЛМОЖНИ ГОСПОДИН
Марко Шуица
Београд: Еволута, 2017.
13. ПТИЦЕ
Валеријан В. Лункевич
Београд: Еволута, 2016.
14. АХИЛЕЈЕВЕ СУЗЕ: АРХЕТИПСКО ПУТОВАЊЕ КРОЗ
ХОМЕРОВУ „ИЛИЈАДУ”
Оливера Жижовић
Београд: Федон, 2018.
15. МАКИЈАВЕЛИ: ВЛАДАР ИЛИ НОВО ПОЛИТИЧКО УМЕЋЕ
Ив Шарл Зарка, Тјери Менисје
Београд: Федон, 2017.
16. СТО ГОДИНА ПСИХОТЕРАПИЈЕ – А СВЕТ СВЕ ГОРИ И ГОРИ
Џејмс Хилман и Мајкл Вентура
Београд: Федон, 2017.
17. АНАЛИЗА СНОВА: БЕЛЕШКЕ СА СЕМИНАРА ОДРЖАНОГ 1928–
1930. ТОМ 1 И ТОМ 2
Карл Густав Јунг
Београд: Федон, 2017.
18. ПЛАНЕТЕ У НАМА: АСТРОЛОШКА ПСИХОЛОГИЈА
МАРСИЛИЈА ФИЧИНА
Томас Мур
Београд: Федон, 2016.
19. CONDITIO HUMANA
Хана Арент
Београд: Федон, 2016.
20. ВРЕМЕ И ДУША: ПОЕТИКА И ЕТИКА СРПСКЕ ПРОЗЕ ДРУГЕ
ПОЛОВИНЕ 20. ВЕКА
Милан Радуловић
Београд: Јасен, 2017.
21. ЈЕЗИК И РЕЛИГИЈА: ПОЈМОВНИК ТЕОЛИНГВИСТИКЕ
Ксенија Кончаревић
Београд: Јасен, 2017.
22. КЊИЖЕВНО ДЕЛО ДРАГАНА ЛУКИЋА
Радомир Животић
Београд: Јасен, 2018.
23. ПРАВОПИС СРПСКОГ ЈЕЗИКА
Радоје Симић
Београд: Научно друштво за неговање и проучавање српског језика
НДСЈ: Јасен, 2016.

24. КЊИЖЕВНО ДЕЛО, ПРЕВОЂЕЊЕ, ЗНАЧЕЊЕ
Марија Боранијашевић
Београд: Јасен, 2017.
25. ОПШТА СТИЛИСТИКА
Радоје Симић, Јелена Јовановић Симић
Београд: Научно друштво за неговање и проучавање српског језика
НДСЈ: Јасен, 2018.
26. О РЕЧЕНИЦИ И ЊЕНИМ ЧЛАНОВИМА
Милош Ковачевић
Београд: Јасен, 2015.
27. ОГЛЕДИ ИЗ ИСТОРИЈЕ ЦРКВЕНОГ БИБЛИОТЕКАРСТВА
Ненад Идризовић
Београд: Православни богословски факултет, Институт за теолошка
истраживања: Јасен, 2015.

PREPORUČUJEMO

1. Vladimir Prvulović: **SRPSKI NACIONALNI INTERES** / Novi Sad: Prometej, 2018.

Preuzeto sa sajta: <http://www.prometej.rs/prodavnica/publicistika/srpski-nacionalni-interes/>

Knjiga detaljno objašnjava elemente srpskog nacionalnog i kulturnog identiteta kroz istoriju i daje najvažnije predloge za, po prvi put, konačno saborno oblikovanje srpskog nacionalnog interesa u teškim vremenima za srpsku naciju.

Ovo delo trebalo bi da posluži kao osnova za sadržajnu, kompetentnu i dubinsku analizu i raspravu. O predlozima iz knjige treba diskutovati i sučeljavati mišljenja bez nadmetanja na srpskoj političkoj sceni.

Želja nam je da ova knjiga doprinese što boljem odmeravanju poteza i odluka o pitanjima od srpskog nacionalnog interesa, ne samo za rešavanje sadašnjih krupnih problema već i za budućnost srpskog naroda.

Autor se potrudio da izloži osnovu za definisanje srpskog nacionalnog interesa. Kao njegove neizostavne elemente on izdvaja: političko konstituisanje i zaštitu srpskih zemalja i teritorija na kojima Srbi žive, opstanak i razvoj srpskog naroda, očuvanje srpskog jezika i kulture, reafirmaciju uloge Srpske pravoslavne crkve i Svetosavlja, korigovanje nekih loših svojstava srpskog mentaliteta, nepriznavanje tzv. kosovske nezavisnosti, referendumsko izjašnjavanje o pristupanju EU.

U zaključnim napomenama srpski nacionalni identitet i interes posmatrani su u kontekstu recentnih (geo)političkih procesa na Balkanu, Evropi i svetu. Autor uspostavlja vezu srpske pozicije sa usponom novih sila, problemima EU, Bregzitom, separatizmom Katalonije, kao i sa činjenicom da pet zemalja EU nije priznalo tzv. kosovsku nezavisnost.

Ovo je delo pisano na jednostavan način i pristupačno je širokoj publici. Autor ne skriva ličnu zabrinutost za očuvanje srpskog nacionalnog identiteta za zasnivanje i ostvarivanje nacionalnog interesa u veoma teškim uslovima. Stoga se čitaocu obično obraća u prvom licu i iznosi sopstvena viđenja problema i njihovih rešavanja. Svoje stavove potkrepljuje mnogim poznatim, ali i novim činjenicama.

Prof. dr Milomir Stepić

2. Svetozar Livada: **BIOLOŠKI SLOM I NESTAJANJE SRBA U HRVATSKOJ (1880–2011) OD VIŠEGENERACIJSKOG I STAROSJEDILAČKOG, AUTOHTONOG I KONSTITUTIVNOG DO MANJINSKOG STATUSA** / Novi Sad: Prometej, 2018.

Preuzeto sa sajta:

<http://www.prometej.rs/prodavnica/monografije/bioloski-slom-nestajanje-srba-u-hrvatskoj-1880-2011/>

Ova monografija je kompleksno štivo, koje je mogao napisati samo autor koji suvereno vlada sa nekoliko nauka: sociologijom, istorijom i demografijom. Svetozar Livada je u tome uspio.

Do sada su mnogi narodi nestali, a da razlozi savremenoj nauci nisu potpuno poznati. Takvi su Etrurci, Tračani, Hazari... Zahvaljujući monografiji Svetozara Livade razlozi nestajanja Srba u Hrvatskoj biće svima poznati. Zato je potrebno što pre objaviti rukopis ove monografije i medijski ga predstaviti javnosti.

Prof. dr Branislav Đurđev, demograf

Dr Livada, kao ozbiljan i objektivan znanstvenik, na 138 stranica kompjuterskog teksta, dokumentarno objašnjava postojanje Srba na području Hrvatske „od višegeneracijskog i starosjedilačkog, autohtonog i konstitutivnog do manjinskog statusa”.

Dr Livada zaključuje rad sa 13 stranica kraćih citata Tuđmanovih tekstova i tekstova njegovih sljedbenika o koncepciji prirode rata. Da pojasni ciljeve njihovog kompletnog ponašanja, autor citira dijelove Tuđmanovih izjava o rješenju srpskog pitanja u Hrvatskoj, stavove o Šešelju i „šešeljizmu“ i sl. Plediram da se cijela ova dokumentarna studija dr Livade objavi, tim više što su nacionalistička djela većinom bez dokaznog materijala, ali raspiruju međunacionalnu mržnju.

Dr Vesna Čulinović Konstatinović

Livada je vrlo argumentovano, po regijama, gradovima i županijama, ukazao na demografske promjene u strukturi srpskog stanovništva, ističući ujedno i razloge zbog kojih je došlo do očitog demografskog sloma. Važno je da se ova knjiga pojavila, ponajprije stoga jer će ostaviti jasno svjedočanstvo o užasno traumatičnom vremenu koje je ova zemlja proživjela i sistematskom zločinu prema srpskom stanovništvu, koji više nitko ozbiljan ne može negirati.

Dr sc. Dragan Markovina

3. Petar Bojović: **ODBRANA KOSOVOGA POLJA 1915. GODINE I ZAŠTITA ODBRANA SRPSKE VOJSKE PREKO ALBANIJE I CRNE GORE** / Novi Sad: Prometej, 2018.

Preuzeto sa sajta: <http://www.prometej.rs/prodavnica/istorija/odbrana-kosova-polja-1915/>

U Velikom ratu vojvoda Petar Bojović bio je načelnik Štaba vrhovne komande i u dva navrata komandant Prve armije srpske vojske. Dao je veliki doprinos uspješnom probouju Solunskog fronta i pobjedi savezničke solunske vojske nad Bugarskom 1918. godine, ratnoj pobjedi kojoj nema ravne u Prvom svjetskom ratu.

„Vojvoda Bojović je vatreni patriota. On je svoj život posvetio svojoj zemlji. Njegove glavne osobine su iskrenost, požrtvovanje i dobronamernost. Ovaj hrabri vojnik je blag. Njegov glas, malo potmuo, gotovo se nikad ne izdiže i njegove oči koje gledaju pravo u vaše, imaju nečeg melanholičnog. To je nostalgija za otadžbinom i žalost za svima onima koji su izginuli za njenu slobodu.”

Arčibald Rajs

„Junaci, ja u svom srcu i duši osećam našu žarku želju i žudnju da što pre vidite vaše mile i drage u do sada porobljenoj domovini i da im se bacite u mili zagrljaj... Ali, hrabri moji junaci, stegnite svoje junačko srce i savladajte žudnju za preranim sastankom i viđenjem sa

svojima, jer je njima oslobođenim, znajući da smo blizu, sada mnogo lakše i bolje nego do sada u ropstvu. Oni će biti potpuno srećni zajedno sa nama tek tada kada im odemo u zagrljaj posle konačne pobeđe i nad ostalim neprijateljima, i po naredenoj i izvršenoj opštoj demobilizaciji cele vojske, jer se tada više nećemo od njih odvajati.”

Vojvoda Petar Bojović

4. Sari van Poelje: **TRANSAKCIONA ANALIZA U ORGANIZACIJAMA: TAJNE USPEŠNIH ORGANIZACIJA** / Novi Sad: Psihopolis institut, 2018.

Preuzeto sa sajta:

<https://psihopolis.edu.rs/knjiga/transakciona-analiza-u-organizacijama/>

Knjiga je zbirka tekstova o novom pogledu na transakcionu analizu (TA) u organizacijama i pruža nove koncepte koji objašnjavaju strukturu i dinamiku grupa i organizacija, kao i alate za intervencije u radu. Međunarodni autorski tim sačinjavaju iskusni transakcioni analitičari, koučevi i konsultanti: Lusi Fridman (Lucy Freedman, SAD), Neli Mihol (Nelly Micholt, Belgija), Žak Moro (Jacques Moreau, Francuska), Valeri Redman (Valerie Redman, Australija), Sandra Vilson (Sandra Wilson, Škotska) i Sari van Poelje (Holandija), koja je autorka jednog teksta, ali je i prikupila radove i urednica je ovog izdanja.

U pojedinačnim autorskim tekstovima ovi stručnjaci ukazuju na nove načine pomoću kojih se možete baviti pitanjima i problemima liderskih uloga u organizacijama, objašnjavaju grupne mitove – mit osnivača, mit identifikacije i mit nade, kao i OK vezivanje u organizacijama. Neki od ciljeva autora su da rastumače šta danas znači savremeno radno mesto, kako povećati nivo osećanja da smo i mi i drugi OK u poslu, ali i kako izbeći mogućnost da zaposleni postane „imovina” preduzeća. Autori postavljaju i zanimljiva pitanja: Kako proceniti emotivno vezivanje članova tima metodom 7C? Ima li organizacija svoju ličnost, svoje svesno i svoje nesvesno? Kako do bolje produktivnosti kroz transakcionu analizu?

5. Milenko Vlajkov: **RACIONALNO-EMOTIVNA I KOGNITIVNO-BIHEJVIOALNA TERAPIJA: priručnik** / Novi Sad: Psihopolis institut, 2018.

Preuzeto sa sajta:

<https://psihopolis.edu.rs/knjiga/racionalno-emotivna-kognitivno-bihejvioralna-terapija/>

Šta je racionalno-emotivna i kognitivno-bihejvioralna terapija (RE&KBT)? Kako ostvariti samostalno rešavanje emocionalnih problema i prevazilaženje blokada? Kako koristiti moć humora kao važnog psihoterapijskog sredstva? Koje su greške u psihoterapiji? Kako pokrenuti samostalnu terapijsku praksu? Autor polazi od pretpostavke da uzrok ljudske patnje nisu stvari po sebi, već način na koji ih ljudi tumače, tako da je cilj psihoterapeuta kako da osposobi klijenta da reaguje efikasno, postigne najbolje efekte za sebe i minimalizuje štetu. Knjiga je namenjena, pre svega, psihoterapeutima, ali se pokazalo da je i klijentima korisno da koriste knjigu kao biblioterapiju.

Ovde je predstavljena jedna apsolutno jasna struktura i esencija terapijskog postupka, oslobođena svih nepotrebnih objašnjenja. Izraz „jasna struktura” ne odnosi se samo na činjenicu kako psihoterapija treba ispravno da se praktikuje, već i na to koje greške bi terapeut trebalo da otkloni u toku same terapijske seanse, ali i da ovlada tehnikama pomoću kojih će biti u stanju da temeljno pomogne klijentima u najkraćem mogućem vremenu.

UZROK LJUDSKE PATNJE NISU STVARI PO SEBI, VEĆ NAČIN NA KOJI IH LJUDI TUMAČE

- Kako pomoći klijentu da postigne najbolje i minimalizuje štetu?
- Zašto su nekada potrebna tri klijentova uvida, pre konačnog rešenja?
- Šta je ABC model i zašto je kamen temeljac RE&KBT?
- Koje kognitivne, emotivne i bihevioralne domaće zadatke koristimo?

– Kristalno jasan vodič kroz osnove RE&KBT koji kao osnovni udžbenik preporučujem svim svojim studentima ovog terapijskog postupka.

*Prof. dr Gordana Nikić, RE&KBT
psihoterapeut, edukator i supervizor,*

*Srpski centar za RE&KBT, Beograd,
pridruženi trening centar*

Instituta za kognitivni menadžment u Štutgartu

5

ЛИСТА НАЈЧИТАНИЈИХ КЊИГА

**ЛИСТА НАЈЧИТАНИЈИХ КЊИГА У БИБЛИОТЕЦИ УПРАВЕ
ЗА ПЕРИОД ЈАНУАР – ФЕБРУАР 2019. ГОДИНЕ**

1. ОДУСТАЈАЊЕ
Јелена Ленголд
Београд: Архипелаг, 2018.
2. МОЈА ГЕНИЈАЛНА ПРИЈАТЕЉИЦА
Елена Феранте
Београд: Воока, 2017.
3. ЛУЗИТАНИЈА
Дејан Атанацковић
Београд: Бесна кобила, 2017.
4. АРЗАМАС
Ивана Димић
Београд: Лагуна, 2017.
5. ЦРВЕНИ ИБИС
Марија Микетић
Београд: Euro Book, 2018.
6. СЕДАМ СЕСТАРА: МАЈИНА ПРИЧА
Лусинда Рајли
Београд: Лагуна, 2016.
7. СОЛОМОНОВО СЛОВО
Ју Несбе
Београд: Лагуна, 2011.
8. ПРИНЦ ЛАКРДИЈАША
Марк Лоренс
Београд: Лагуна, 2018.
9. СТВАРИ КОЈЕ ПАДАЈУ СА НЕБА
Сеља Ахава
Београд: Штрик, 2018.
10. БОЈА ПУРПУРА
Алис Вокер
Београд: Лагуна, 2018.